

Byla Nr. 13/04-21/04-43/04

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS**N U T A R I M A S**

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMO 56 STRAIPSNIO 2 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 3 DALIES (2003 M. SAUSIO 21 D. REDAKCIJA), 4, 5, 6 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 57 STRAIPSNIO 3 DALIES (2003 M. SAUSIO 28 D. REDAKCIJA), 63 STRAIPSNIO 4 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 70 STRAIPSNIO 2, 3 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 71 STRAIPSNIO 2, 3 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 72 STRAIPSNIO 2, 3 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 73 STRAIPSNIO 2 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 74 STRAIPSNIO 1 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 75 STRAIPSNIO 1 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 76 STRAIPSNIO 2 DALIES (2003 M. SAUSIO 21 D. REDAKCIJA), 77 STRAIPSNIO 3 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 78 STRAIPSNIO 2 DALIES (2003 M. SAUSIO 21 D. REDAKCIJA), 79 STRAIPSNIO 2 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 81 STRAIPSNIO 3, 7 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 90 STRAIPSNIO 3, 7 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 119 STRAIPSNIO 2, 5 DALIŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 120 STRAIPSNIO 3, 4 PUNKTŲ (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), 128 STRAIPSNIO 2 DALIES (2002 M. SAUSIO 24 D. REDAKCIJA), LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO STATUTAS“ 11 STRAIPSNIO 3 DALIES 13 PUNKTO (1996 M. LIEPOS 4 D. REDAKCIJA), 17 STRAIPSNIO 1, 3 DALIŲ (1995 M. BALANDŽIO 18 D. REDAKCIJA), 4 DALIES (1996 M. LIEPOS 4 D. REDAKCIJA), 18 STRAIPSNIO 3 DALIES (1995 M. BALANDŽIO 18 D. REDAKCIJA) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO 2003 M. VASARIO 10 D. DEKRETO NR. 2048 „DĖL APYGARDOS TEISMO TEISĖJO ATLEIDIMO“ 1 STRAIPSNIO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2006 m. gegužės 9 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjų – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupių atstovams Seimo nariams Nijolei Steiblienei (atstovaujančiai pareiškėjui – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei, pateikusiai 2004 m. vasario 19 d. prašymą), Juliui Sabatauskui (atstovaujančiam pareiškėjui – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei, pateikusiai 2004 m. lapkričio 2 d. prašymą), Gintarui Steponavičiui (atstovaujančiam pareiškėjui – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei, pateikusiai 2004 m. lapkričio 2 d. prašymą), advokatui Gyčiui Kaminskui (atstovaujančiam pareiškėjui – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei, pateikusiai 2004 m. lapkričio 2 d. prašymą),

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajam patarėjui Gediminui Sagačiui (atstovaujančiam suinteresuotam asmeniui – Lietuvos Respublikos Seimui bylos dalyje pagal pareiškėjų – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupių 2004 m. vasario 19 d. ir 2004 m. lapkričio 2 d. prašymus, taip pat pagal Lietuvos apeliacinio teismo prašymą bylos dalyje dėl Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies atitikties Konstitucijai);

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Prezidento atstovams Respublikos Prezidento patarėjams teisės klausimais Česlovui Atkočiaiui ir Mildai Vainiūtei (atstovaujantiems suinteresuotam asmeniui – Lietuvos Respublikos Prezidentui bylos dalyje pagal pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymą),

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2006 m. balandžio 19 d. išnagrinėjo bylą Nr. 13/04-21/04-43/04 pagal šiuos prašymus:

– pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės 2004 m. vasario 19 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis, 73 straipsnio 2 dalis, 79 straipsnio 2 dalis, 81 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims;

– pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies nuostata, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, ta apimtimi, kuria, pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo teigimu, nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat ar Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai, 57 straipsnio 3 dalies nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai;

– pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės 2004 m. lapkričio 2 d. prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 114 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šie prašymai Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. sprendimu buvo sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 13/04-21/04-43/04.

Konstitucinis Teismas

n u s t a t ė:

I

1. Pareiškėjas – Seimo narių grupė 2004 m. vasario 19 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis, 73 straipsnio 2 dalis, 79 straipsnio 2 dalis, 81 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims.

2. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi bylą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies nuostata, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, ta apimtimi, kuria, pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo teigimu, nustatyta, kad Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tokį teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės

principui, taip pat ar Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai, 57 straipsnio 3 dalies nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai.

3. Pareiškėjas – Seimo narių grupė 2004 m. lapkričio 2 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalis neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 114 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

1. Pareiškėjo – Seimo narių grupės 2004 m. vasario 19 d. prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1.1. Pagal Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir Aukščiausiasis Teismas), Lietuvos apeliacinio teismo (toliau – ir Apeliacinis teismas), Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir Vyriausiasis administracinis teismas), apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus jį paskyrusi institucija gali pratęsti tol, kol jam sukaks 70 metų; teisėjas, pageidaujantis, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, kreipiasi į Respublikos Prezidentą; dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka. Pareiškėjo teigimu, įgaliojimų pratęsimo klausimą sprendžianti institucija nėra įpareigota pratęsti teisėjo įgaliojimų, nėra susaistyta jokiais formaliais kriterijais, pagal kuriuos būtų galima spręsti, pratęsti teisėjo įgaliojimus ar ne, todėl galimos situacijos, kai teisėjui, kurio įgaliojimai baigiasi, sprendžiant bylas jam gali būti daromas spaudimas, leidžiant suprasti, kad jo įgaliojimų pratęsimas priklausys nuo to, kaip bus išspręsta konkreti byla. Todėl, pareiškėjo manymu, galimybė pratęsti teisėjo įgaliojimus prieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam teisėjo ir teismų nepriklausomumo principui. Be to, negalima pratęsti apylinkių teismų teisėjų įgaliojimų. Taip, pareiškėjo nuomone, yra pažeidžiamas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygybės principas, iš kurio, kaip teigia pareiškėjas, kildintinas visų teisėjų vienodo statuso principas.

1.2. Pagal Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje, 79 straipsnio 2 dalyje, 81 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti Aukščiausiojo Teismo pirmininko įgaliojimai parinkti ir pasiūlyti Respublikos Prezidentui kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus, patarti Respublikos Prezidentui dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko skyrimo ar atleidimo iš pareigų riboja minėtos specialios teisėjų institucijos kompetenciją patarti Respublikos Prezidentui teisėjų karjeros klausimais.

2. Pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. balandžio 15 d. prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Pagal Konstituciją Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo ir jų atleidimo iš pareigų turi patarti speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Pagal Teismų įstatymo 70 straipsnio 2 dalį ta institucija yra Teismų taryba, bet pagal šio įstatymo 57 straipsnio 3 dalį Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą ir nepratęsti jo įgaliojimų. Taip yra pažeidžiama Konstitucijoje įtvirtinta valstybės valdžios institucijų – Respublikos Prezidento ir Teismo pusiausvyra, teismų nepriklausomumo principas, Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas.

2.2. Pagal Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija (kuri pagal Teismų įstatymo 70 straipsnio 2 dalį yra Teismų taryba), o pagal Teismų įstatymo 57

straipsnio 3 dalį dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka. Vadinas, Respublikos Prezidentas negali pats, nesikreipęs patarimo į Teismų tarybą, spręsti dėl teisėjo prašymo pratęsti įgaliojimus. Pareiškėjui kilo abejonių, ar Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijai, nes šis dekretas išleistas Respublikos Prezidentui nesikreipus patarimo į Teismų tarybą.

3. Pareiškėjo – Seimo narių grupės 2004 m. lapkričio 2 d. prašymas grindžiamas šiais argumentais.

Užtikrinant teismų nepriklausomumą ypač svarbus yra jų finansinis nepriklausomumas nuo vykdomosios valdžios. Teismų finansinį nepriklausomumą užtikrina toks teisinis reguliavimas, kai lėšos teismų sistemai ir kiekvienam teismui yra skiriamos įstatymu patvirtintame valstybės biudžete. Valstybės biudžete visos teismų sistemos aprūpinimo programai numatytų asignavimų valdytojai gali būti įvairūs įstatyme nurodyti subjektai, tačiau jie negali tvarkyti kiekvienam teismui valstybės biudžete atskirai numatytų lėšų. Teisingumo ministras (Teisingumo ministerija) nėra teismams skirtų asignavimų valdytojas ir negali nustatyti, kaip turi būti naudojamos teismams skirtos valstybės biudžeto lėšos. Todėl, pareiškėjo nuomone, Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybės investicijų programų projektus aprobuoja Teismų taryba, o valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija, neatitinka konstitucinio valdžių padalijimo principo, konstitucinio teisinės valstybės principo, konstitucinio teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, apimančio ir teismų finansavimo nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo G. Sagačio (atstovaujančio suinteresuotam asmeniui – Seimui bylos dalyje pagal pareiškėjų – Seimo narių grupių 2004 m. vasario 19 d. ir 2004 m. lapkričio 2 d. prašymus, taip pat pagal Lietuvos apeliacinio teismo prašymą bylos dalyje dėl Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies atitikties Konstitucijai), suinteresuoto asmens – Respublikos Prezidento atstovės M. Vainiūtės (atstovaujančios suinteresuotam asmeniui – Respublikos Prezidentui bylos dalyje pagal pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymą) ir suinteresuoto asmens – Respublikos Prezidento atstovo C. Atkočaičio (atstovaujančio suinteresuotam asmeniui – Respublikos Prezidentui bylos dalyje pagal pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymą) rašytiniai paaiškinimai.

1. G. Sagačio paaiškinimuose teigiama, kad pareiškėjų – Seimo narių grupių ir Lietuvos apeliacinio teismo ginčijami Teismų įstatymo straipsniai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai. Jo pozicija grindžiama šiais argumentais.

1.1. Teisėjo įgaliojimų trukmės garantija yra tik vienas iš teisėjo nepriklausomumo principo turinio elementų. Tokia garantija yra draudimas nutraukti teisėjo galiojimus nepasibaigus jų laikui, išskyrus Konstitucijoje nustatytus atvejus. Galimybė pratęsti teisėjo įgaliojimus savaime nereikia, kad yra pažeidžiamas teisėjo nepriklausomumo principas.

1.2. G. Sagačio nuomone, Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintam asmenų lygybės principui, nes šis principas nepaneigia galimybės tam tikroms asmenų, esančių skirtingose padėtyse, kategorijoms nustatyti nevienodą teisinį reguliavimą.

1.3. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovo manymu, tokia kandidatų į Aukščiausiojo Teismo teisėjus parinkimo tvarka, kuri susiaurina Respublikos Prezidentui Konstitucijoje tiesiogiai įtvirtintų įgaliojimų ribas, vertintina neigiamai. Tačiau Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalies konstitucingumo klausimas turėtų būti sprendžiamas ne tik pareiškėjų nurodytų Konstitucijos 112 straipsnio 2 ir 5 dalių, bet ir kitų Konstitucijos nuostatų (*inter alia* valdžių padalijimo principo) kontekste.

1.4. Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų skyrimo ir atleidimo procedūra Konstitucijoje nėra išsamiai reglamentuota. Sprendžiant, ar ginčijamos Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalies ir 81 straipsnio 3 dalies nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, svarbu nustatyti sąvokų „teisėjo paskyrimas“ ir „teisėjo paaukštinimas“ turinį: jei jau paskirto Aukščiausiojo Teismo teisėjo skyrimas šio teismo pirmininku būtų laikomas paskyrimu ar paaukštinimu pagal Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį, ginčijamą Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalį būtų galima laikyti prieštaraujančia Konstitucijai tik ta apimtimi, kuria nėra įtvirtinta Teismų tarybos teisė šiais klausimais patarti Respublikos Prezidentui. Tačiau jeigu „paskyrimo“ ar „paaukštinimo“ sąvokoms Teismų įstatymo kontekste būtų suteikta kitokia reikšmė, pareiškėjų argumentacija prarastų bet kokią prasmę.

1.5. Vertinant Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies atitiktį Konstitucijai, būtina apibrėžti Teisingumo ministerijai pavestos funkcijos valdyti valstybės investicijų programas turinį, taip pat valstybės investicinių programų reikšmę teismų finansavimo sistemai. Teismų finansavimas užtikrinamas dvejopai: patvirtinant ir vykdant individualų kiekvieno teismo metų biudžeto planą ir vykdant valstybės investicines programas. Vadinas, valstybės investicinės programos gali sudaryti svarbią lėšų, skirtų tam tikram teismui išlaikyti, dalį. Valstybės investicijų programos valdomos centralizuotai, tai paprastai daro centrinės vykdomosios valdžios institucijos. Neatmestina tikimybė, kad Teisingumo ministerija, valdydama šios rūšies investicijų programas, gali daryti netiesioginę įtaką teismų veiklai ir šitaip pažeisti konstitucinį teismų nepriklausomumo principą. Tačiau ginčijama Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies nuostata nėra susijusi su teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principų įgyvendinimu, jos santykis su teismų nepriklausomumo ir draudimo kištis į teismo veiklą principais turi būti nustatomas įvertinus galimybes rasti tinkamą pusiausvyrą tarp teisminės valdžios nepriklausomumo ir būtinumo užtikrinti sklandų jos finansavimą.

2. M. Vainiūtės paaiškinimuose teigiama, kad pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo ginčijama Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (pareiškėjo nurodyta apimtimi) neprieštarauja Konstitucijai, o ginčijamas Respublikos Prezidento dekretas (pareiškėjo nurodyta apimtimi) – ir šio pareiškėjo nurodytiems Teismų įstatymo straipsniams (jų dalims). Jos pozicija grindžiama šiais argumentais.

2.1. Spręsti, ar pratęsti teisėjo įgaliojimus, yra išimtinė Respublikos Prezidento kompetencija. Nei teisėjo įgaliojimų pasibaigimo, jam sukakus 65 metus, nei tuo pagrindu išleisto Respublikos Prezidento dekreto, kuriuo teisėjas atleidžiamas iš pareigų, negalima vertinti kaip teismų nepriklausomumo pažeidimo, nes Respublikos Prezidentas įgyvendina savo diskrecinę teisę nepratęsti teisėjo įgaliojimų. Taigi ir Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai.

2.2. Pagal Teismų įstatymą teisėjo įgaliojimų pratęsimas nėra imperatyvas, jis galimas tik išimtiniais atvejais, kai to reikalauja viešasis interesas (to teisėjo darbas yra svarbus Lietuvos teisės sistemai); tai yra papildoma teisėjo profesinės veiklos garantija. Respublikos Prezidentas, atsižvelgęs į Teismų tarybos patarimą, Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimus buvo pratęsęs laikinai, kol bus baigtos nagrinėti trys baudžiamosios bylos. Tačiau vėliau Jurgiui Tautkevičiui teisėjo įgaliojimai nebuvo pratęsti; M. Vainiūtės teigimu, „be kita ko, buvo vertinta ir ta aplinkybė, jog J. Tautkevičius buvo baustas drausmine tvarka“; įgyvendindamas diskrecinę teisę nepratęsti šio teisėjo įgaliojimų, Respublikos Prezidentas į Teismų tarybą nesikreipė, nes tam nebuvo pagrindo – Respublikos Prezidentas neišleido dekreto dėl Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimų pratęsimo.

3. Č. Atkočaitis pritarė M. Vainiūtės paaiškinimams.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro G. Bužinsko, Nacionalinės teismų administracijos direktoriaus R. Bakšio rašytiniai

paiškinimai.

V

1. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo – Seimo narių grupės, pateikusių 2004 m. vasario 19 d. prašymą, atstovė N. Steiblienė, pareiškėjo – Seimo narių grupės, pateikusių 2004 m. lapkričio 2 d. prašymą, atstovai J. Sabatauskas, G. Steponavičius, taip pat G. Kaminskas iš esmės pakartojo prašymuose išdėstytus argumentus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovas G. Sagatys iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

3. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Respublikos Prezidento atstovai M. Vainiūtė ir Č. Atkočaitis iš esmės pakartojo M. Vainiūtės rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

k o n s t a t u o j a:

I

1. Seimas 1994 m. gegužės 31 d. priėmė Teismų įstatymą. Šis įstatymas buvo ne kartą keičiamas ir papildomas. Seimo 2002 m. sausio 24 d. priimto ir 2002 m. gegužės 1 d. įsigaliojusio Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Teismų įstatymas (1994 m. gegužės 31 d. su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Teismų įstatymas (2002 m. sausio 24 d. redakcija) buvo keičiamas ir papildomas *inter alia* Seimo 2003 m. sausio 28 d. priimtu ir 2003 m. sausio 31 d. įsigaliojusi Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 57 straipsnio pakeitimo įstatymu.

1.1. Teismų įstatymo 57 straipsnio „Laikas, kuriam skiriami teisėjai“ 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus jį paskyrusi institucija gali pratęsti tol, kol jam sukaks 70 metų. Tokiais atvejais teisėjas, pageidaujantis, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, kreipiasi į Respublikos Prezidentą. Dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame Įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka.“

Teismų įstatymo 57 straipsnio „Laikas, kuriam skiriami teisėjai“ 3 dalyje (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nustatyta:

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus jį paskyrusi institucija gali pratęsti tol, kol jam sukaks 70 metų. Tokiais atvejais teisėjas, pageidaujantis, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, kreipiasi į Respublikos Prezidentą. Dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame Įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka.“

1.2. Teismų įstatymo 73 straipsnio „Aukščiausiojo Teismo teisėjo skyrimas“ 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta:

„Kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus Respublikos Prezidentui parenka ir pasiūlo Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Šis siūlymas Respublikos Prezidento nesaisto.“

1.3. Teismų įstatymo 79 straipsnio „Aukščiausiojo Teismo pirmininko, skyriaus pirmininko skyrimas“ 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta:

„Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.“

1.4. Teismų įstatymo 81 straipsnio „Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus

pirmininko atleidimas iš pareigų“ 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta:

„Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.“

1.5. Teismų įstatymo 128 straipsnio „Teismų materialinis techninis aprūpinimas“ 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta:

„Valstybės investicijų programų projektus aprobuoja Teismų taryba, o valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija.“

1.6. Pareiškėjas – Seimo narių grupė (2004 m. vasario 19 d. prašymas) prašo ištirti, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis, 73 straipsnio 2 dalis, 79 straipsnio 2 dalis, 81 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 2, 5 dalims.

1.7. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti, ar *inter alia* Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies nuostata, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, ta apimtimi, kuria, pareiškėjo teigimu, nustatyta, kad Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1.8. Pareiškėjas – Seimo narių grupė (2004 m. lapkričio 2 d. prašymas) prašo ištirti, ar Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalis neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsniui, 109 straipsnio 2 daliai, 114 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1.9. Iš pareiškėjų – Seimo narių grupių (2004 m. vasario 19 d., 2004 m. lapkričio 2 d. prašymai), Lietuvos apeliacinio teismo prašymų argumentų matyti, kad buvo suabejota ir Konstitucinio Teismo paprašyta ištirti, ar Teismų įstatymo:

- 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, o ta apimtimi, kuria, pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo teigimu, nustatyta, kad Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, – dar ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

- 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims;

- 79 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai;

- 81 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai;

- 128 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 114 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Respublikos Prezidentas 2003 m. vasario 10 d. išleido dekretą Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriame nustatyta:

„1 straipsnis.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktu, 112 straipsniu, 115 straipsnio 2 punktu ir atsižvelgdamas į Teismų tarybos patarimą, atleidžiu Jurgį TAUTKEVIČIŲ iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui.

2 straipsnis.

Šis dekretas įsigalioja nuo 2003 m. vasario 12 dienos.“

2.1. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti, ar *inter alia* Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“,

kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai, 57 straipsnio 3 dalies nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai.

2.2. Iš pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymo argumentų matyti, kad buvo suabejota ir Konstitucinio Teismo paprašyta ištirti, ar Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija).

3. Paminėtina, kad pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo, be kita ko, ištirti, ar Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, taip pat Konstitucijai. Minėta, kad tas pats pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas tuo pačiu prašymu prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja pati Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) ta apimtimi, kuria, šio pareiškėjo teigimu, nustatyta, kad Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui.

Pažymėtina, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nėra *expressis verbis* įtvirtinta, kad Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, – minėtą nuostatą aiškindamas Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą suformulavo pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas. Iš pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymo argumentų matyti, kad, jo manymu, nuostata, jog Respublikos Prezidentas gali pats, nesikreipęs į Teismų tarybą patarimo, atsisakyti tenkinti teisėjo prašymą pratęsti jo įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, ir atleisti tą teisėją iš pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui, yra išvedama iš Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje (2003 m. sausio 28 d. redakcija) eksplisitiškai įtvirtintos nuostatos „Dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame Įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka“.

Prašyme ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai turi būti nurodyta pareiškėjo pozicija dėl teisės akto atitikties Konstitucijai ir pateiktos nuorodos į įstatymus (Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 8 punktą). Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra vadovaujamasi maksima, kad toks pareiškėjo pozicijos dėl įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) atitikties Konstitucijai juridinis pagrindimas, kai vienur prašyme tam tikru to įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) straipsniu yra remiamasi grindžiant abejonę dėl tam tikro poįstatyminio teisės akto atitikties Konstitucijai ir tam įstatymui (ar kitam įstatymo galią turinčiam teisės aktui), o kitur yra dėstoma abejonė būtent dėl šio įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) straipsnio atitikties Konstitucijai, vertintinas kaip prieštaringas, darantis dviprasmišką, neaiškią ir pačią tikrąją pareiškėjo poziciją dėl ginčijamų įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) nuostatų atitikties Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas).

Taigi konstatuotina, kad pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo pozicija dėl Teismų

įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) atitikties (šio pareiškėjo nurodyta apimtimi) Konstitucijai yra prieštaringa, jos teisinis pagrindimas turi trūkumų.

Kartu konstatuotina, kad vien minėtas prieštarumas, ypač atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymas ištirti, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) neprieštarauja (šio pareiškėjo nurodyta apimtimi) Konstitucijai, neturi kitų esminių trūkumų, dėl kurių jis negali būti nagrinėjamas, neduoda pagrindo šio pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymo traktuoti kaip neatitinkančio Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnyje nustatytų reikalavimų ir pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnį grąžinti jo pareiškėjui.

Paminėtina ir tai, kad šioje konstitucinės justicijos byloje Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai ginčija ir kitas pareiškėjas – Seimo narių grupė (2004 m. vasario 19 d. prašymas).

II

Dėl Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, šio įstatymo 79 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai ir šio įstatymo 81 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai.

1. Minėta, kad pagal Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus Respublikos Prezidentui parenka ir pasiūlo Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, tačiau šis siūlymas Respublikos Prezidento nesaisto; pagal Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui; pagal Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

2. Teismai, kurie pagal Konstituciją vykdo teisminę valdžią Lietuvoje, yra priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų. Šiuo metu pagal Konstituciją ir įstatymus Lietuvoje yra trys teismų sistemos: 1) Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; 2) Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą; 3) pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai – šiuo metu įstatymais yra įsteigta ir veikia viena specializuotų teismų, būtent administracinių, sistema, kurią sudaro Vyriausiasis administracinis teismas ir apygardų administraciniai teismai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Ginčijamose Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 79 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ir 81 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra reguliuojami santykiai, susiję su bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimu ir atleidimu.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime aptarti iš Konstitucijos kylantys bendrosios kompetencijos teismų teisėjų korpuso formavimo (paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo (darbo vietų keitimo), atleidimo iš pareigų) teisinio reguliavimo imperatyvai yra *mutatis mutandis* taikytini ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų teisėjų korpuso formavimo teisiniui reguliavimui. Tačiau minėti imperatyvai nėra taikytini santykių, susijusių su Konstitucinio Teismo sudarymu ar atnaujinimu, teisiniui reguliavimui, nes šiems santykiams yra skirtos kitos Konstitucijos nuostatos.

3. Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjas ir teismai, vykdydami

teisingumą, yra nepriklausomi. Teisėjo ir teismų nepriklausomumas – vienas iš esminių demokratinės teisinės valstybės principų: teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Pažymėtina ir tai, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas nėra savitiksliis dalykas – tai yra būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga: teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismų pareigų, kylanti iš Konstitucijoje (*inter alia* 109 straipsnio 2 dalyje, taip pat 30 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ir laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą) garantuotos kiekvieno asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, kuris pagal Konstituciją ir įstatymus iš esmės išspręstų kilusį teisinį ginčą (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1997 m. spalio 1 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2000 m. gegužės 8 d., 2001 m. vasario 12 d., 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. kovo 4 d., 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Vienas iš svarbių Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo nepriklausomumo aspektų yra tai, kad visi teisėjai, vykdydami teisingumą, turi vienodą teisinį statusą tuo atžvilgiu, kad negali būti nustatomos nevienodos teisėjo nepriklausomumo vykdant teisingumą (sprendžiant bylas), savarankiškumo garantijos. Joks teisėjas vykdydamas teisingumą nėra ir negali būti pavaldus jokiam kitam teisėjui ar kurio nors teismo (*inter alia* teismo, kuriame dirba, taip pat aukštesnės grandies ar instancijos teismo) pirmininkui. Kita vertus, teisėjų vienodo teisinio statuso principas nereiškia, kad teisėjų materialinės bei socialinės garantijos negali būti diferencijuojamos pagal aiškius, *ex ante* žinomus kriterijus, nesusijusius su teisingumo vykdymu sprendžiant bylas (pavyzdžiui, pagal asmens darbo teisėju trukmę).

Įgyvendinti savo konstitucinę priedermę ir funkciją vykdyti teisingumą teisminė valdžia gali tik būdama savarankiška, nepriklausoma nuo kitų valstybės valdžių – įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios, kurios yra formuojamos politiniu pagrindu. Jei teisminė valdžia nebūtų savarankiška, nepriklausoma nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, ji nebūtų visavertė. Teisminės valdžios savarankiškumą, nepriklausomumą nuo kitų valstybės valdžių lemia ir tai, kad ji, kitaip nei kitos valstybės valdžios, yra formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d. nutarimai, 2004 m. kovo 31 d. išvada, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas savo aktuose (*inter alia* 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs: teisminės valdžios visavertiškumas ir nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, apimančią *inter alia* teismų darbo organizavimą, teisėjų profesinio korpuso veiklą; užtikrinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą ypač svarbu aiškiai atriboti teismų veiklą nuo vykdomosios valdžios; teismų veikla nėra ir negali būti laikoma valdymo sritimi, priskirta kuriai nors vykdomosios valdžios institucijai; iš teisėjo negali būti reikalaujama vykdyti kokios nors politikos krypties; tik nepriklausoma teismų institucinė sistema gali laiduoti teismų organizacinį savarankiškumą, kartu ir teisėjo procesinį savarankiškumą – būtiną nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlygą; teismų administravimas turi būti organizuojamas taip, kad nebūtų pažeidžiamas tikrasis teisėjų nepriklausomumas.

Taip pat paminėtina, jog nurodyti konstituciniai imperatyvai lemia tai, kad įstatymu gali ir turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad tam tikros valstybės institucijos, užtikrinančios nepriklausomą teismų administravimą, būtų sudarytos prie teisminės valdžios (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs, kad „iš Konstitucijos kylančios bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos negalima interpretuoti kaip hierarchinės, nes nėra vienas žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismas nėra administraciniu arba organizaciniu atžvilgiu ar kaip nors kitaip pavaldus jokiam aukštesnės instancijos teismui: pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismai nėra pavaldūs nei apeliacinės, nei kasacinės instancijos bendrosios kompetencijos teismams, o Lietuvos apeliacinis

teismas nėra pavaldus Lietuvos Aukščiausiajam Teismui“. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota: „Iš Konstitucijos kylančios bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos negalima interpretuoti ir kaip varžančios žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų procesinį savarankiškumą: nors <...> pagal Konstituciją žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, apskritai yra saistomi aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų sprendimų – precedentų tų kategorijų bylose, aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai (ir tų teismų teisėjai) negali kištis į žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų nagrinėjamas bylas, teikti jiems kokių nors privalomų ar rekomendacinio pobūdžio nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan.; tokie nurodymai (nesvarbu, privalomi ar rekomendacinio pobūdžio) Konstitucijos atžvilgiu būtų vertintini kaip atitinkamų teismų (teisėjų) veikimas *ultra vires*. Pagal Konstituciją teismų praktika formuojama tik teismams patiems sprendžiant bylas. Kitoks Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių bendrosios kompetencijos teismų instancinę sistemą, aiškinimas, taip pat tuo kitoku šių Konstitucijos nuostatų aiškinimu grindžiamas teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismams (ar jų teisėjams) priimti Konstitucijoje jiems nenumatytas funkcijas, Konstitucijoje nenustatytus įgaliojimus, paneigtų Konstitucijoje įtvirtintą teismų nepriklausomumą, pažeistų Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi, šio straipsnio 3 dalies nuostatą, kad teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo.“

Šiame kontekste pažymėtina, kad Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivalda suponuoja ir tai, kad joks pavienis šios valdžios pareigūnas negali būti traktuojamas kaip visos teisminės valdžios vadovas ar atstovas santykiuose su kitomis valstybės valdžiomis, jokia teisėjų (teisminės valdžios) institucija negali būti traktuojama kaip visai teisminei valdžiai vadovaujanti institucija. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad savavaldė teisminė valdžia pagal Konstituciją apskritai negali būti pernelyg centralizuota; jeigu teisminė valdžia būtų itin centralizuota, juo labiau jeigu joje įsigalėtų vienvaldystė, būtų iš esmės paneigta jos savivalda ir galėtų kilti grėsmė teisėjo ir teismų nepriklausomumui sprendžiant bylas, t. y. vykdam teisingumą. Kuriant Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucijų sistemą, šito būtina vengti.

4. Teisminės valdžios savarankiškumas, nepriklausomumas nereiškia, kad ji ir kitos valstybės valdžios – įstatymų leidžiamoji ir vykdomoji – negali bendradarbiauti. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įgyvendinant bendruosius valstybės uždavinius, vykdam jos bendrąsias funkcijas tarp valstybės institucijų yra tarpfunkcinė partnerystė, taip pat tarpusavio kontrolė ir atsvara (Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d., 1998 m. balandžio 21 d. nutarimai).

Pabrėžtina, kad valstybės valdžių sąveika negali būti traktuojama kaip jų priešprieša ar konkurencija, vadinasi, ir stabdžiai bei atsvaros, kuriuos teisminė valdžia (jos institucijos) ir kitos valstybės valdžios (jų institucijos) turi viena kitos atžvilgiu, negali būti traktuojami kaip valdžių priešpriešos mechanizmai. Konstitucijoje įtvirtintą valstybės valdžių sąveikos modelį apibūdina ir valstybės valdžių (jų institucijų) tarpusavio kontrolė bei atsvara, neleidžianti vienai valstybės valdžiai dominuoti kitos (kitų) atžvilgiu, ir jų bendradarbiavimas, žinoma, neperžengiant Konstitucijos nustatytų ribų – neįsiterpiančią į kitos valstybės valdžios įgaliojimų vykdymą.

5. Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo turi būti paisoma ir įstatymais nustatant teisėjų paskyrimo, paaukštinimo (t. y. paskyrimo aukštesnės grandies teismo teisėju atleidus iš ankstesnių pareigų arba paskyrimo į vadovaujančias ar aukštesnes vadovaujančias pareigas tame pačiame teisme), perkėlimo (darbo vietos keitimo) ar atleidimo iš pareigų tvarką, reguliuojant kitus santykius, susijusius su teisėjų paskyrimu, paaukštinimu, perkėlimu ar atleidimu iš pareigų.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad teisminės valdžios savireguliacija ir savivalda apima ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos dalyvavimą formuojant teisėjų korpusą. Konstitucinis

Teismas savo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra konstatavęs, kad „Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje numatyta speciali teisėjų institucija interpretuotina kaip svarbus Teismo – savarankiškos valstybės valdžios – savivaldos elementas“. Įstatymais ir kitais teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su teisėjų paskyrimu, paaugštinimu, perkėlimu ar atleidimu iš pareigų, negalima paneigti nurodytos specialios teisėjų institucijos kompetencijos, konstitucinės prigimties ir paskirties.

6. Kartu pabrėžtina, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo ir teismų nepriklausomumas nesudaro jokių priedaidų teisėjui vengti tinkamai atlikti savo pareigas, o teismams – teisingumą vykdyti taip, kaip reikalauja Konstitucija. Iš Konstitucijos kylanti teisminės valdžios savireguliacija ir savivalda, *inter alia* Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimai formuojant teisėjų korpusą, negali būti dingstis ignoruoti Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiuose įstatymuose įtvirtintus kitų valstybės valdžių (jų institucijų) įgaliojimus šioje srityje, sudaryti priedaidas nepaisyti konstituciškai pagrįsto ir Konstitucijos ginamo visuomenės intereso, kad teisėjų korpusas būtų formuojamas sąžiningai ir skaidriai, kad asmenys teisėjo darbui būtų parenkami, teisėjai būtų paskiriami, paaugštinami, perkelti (keičiamos jų darbo vietos) ar atleidžiami iš pareigų vien pagal jų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą šiai veiklai (teisėjo pareigoms tam tikrame teisme). Konstitucijoje įtvirtinti atsakingo valdymo, teisinės valstybės ir teisingumo principai, kiekvieno asmens teisė į teisingą teismą, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja tai, kad įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokią Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos sudarymo tvarką ir tokius jos įgaliojimų vykdymo (darbo organizavimo) pagrindus, kad būtų galima užtikrinti šios specialios teisėjų institucijos (ir jos narių) atskaitomybę ir (jeigu yra įstatyme numatyti pagrindai) atsakomybę už priimtus sprendimus, kad teisminės valdžios savivalda negalėtų virsti nuo bet kokios kontrolės ir atsvarų laisva savivale. Tai nustatydamas įstatymų leidėjas turi paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* nepaneigti teisminės valdžios savarankiškumo, visavertiškumo; jis negali įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija taptų subordinuota įstatymų leidžiamajai ir (arba) vykdomajai valdžiai, t. y. politiniu pagrindu formuojamoms valstybės valdžioms.

7. Subjektai, turintys įgaliojimus paskirti, paaugštinti, atleisti iš pareigų teisėjus, taip pat perkelti teisėjus (keisti jų darbo vietas), yra nustatyti Konstitucijoje. Pagal Konstitucijos 112 straipsnio 2 dalį Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu; Apeliacinio teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria Respublikos Prezidentas Seimo pritarimu (112 straipsnio 3 dalis); apylinkių, apygardų ir specializuotų teismų teisėjus ir pirmininkus skiria, jų darbo vietas keičia Respublikos Prezidentas (112 straipsnio 4 dalis).

Konstitucijos 112 straipsnio 2, 3, 4 dalys, reglamentuojančios teisėjų skyrimą, perkėlimą, atleidimą iš pareigų, yra susijusios su Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktu, pagal kurį Respublikos Prezidentas *inter alia*: teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką; skiria Apeliacinio teismo teisėjus, iš jų – Apeliacinio teismo pirmininką, jeigu jų kandidatūroms pritaria Seimas; skiria apygardų ir apylinkių teismų teisėjus ir pirmininkus, keičia jų darbo vietas; įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus.

Šiame kontekste paminėtina, kad nors Konstitucijos 112 straipsnio 3 dalyje *expressis verbis* yra reguliuojami tik Apeliacinio teismo teisėjų ir (paskyrus Apeliacinio teismo teisėjus) šio teismo pirmininko skyrimo santykiai, šios dalies sisteminis aiškinimas (kai jos nuostatos siejamos su *inter alia* Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktu ir konstituciniu teisinės valstybės principu) suponuoja tai, kad Apeliacinio teismo teisėjai ir šio teismo pirmininkas turi būti atleidžiami tokia pat tvarka, kaip ir skiriami, t. y. įgaliojimus juos atleisti, jeigu tam pritaria Seimas, turi Respublikos Prezidentas.

Paminėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 74 ir 116 straipsnius kai kurie bendrosios kompetencijos teismų teisėjai, būtent Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio

teismo pirmininkas ir teisėjai (kaip, beje, ir Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai), šiurkščiai pažeidę Konstituciją arba sulaužę priesaiką, taip pat paaiškėjus, kad padarytas nusikaltimas, gali būti pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka.

8. Konstatuotina, jog Konstitucijoje yra nustatyta tokia įvairių grandžių bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkų skyrimo ir atleidimo tvarka, kad šiuos teisėjus ir teismų pirmininkus skiria ir atleidžia kitų valstybės valdžių – vykdomosios valdžios ir įstatymų leidžiamosios valdžios – institucijos, atitinkamai Respublikos Prezidentas ir Seimas, t. y. institucijos, kurios formuojamos politiniu pagrindu. Vienų bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkus skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas, dėl to neturintis kreiptis į Seimą; kitų bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkus Respublikos Prezidentas skiria ir atleidžia prieš tai gavęs Seimo pritarimą; dar kitų bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkus Respublikos Prezidento teikimu skiria ir atleidžia Seimas. Pabrėžtina, kad Seimas dalyvauja skiriant ir atleidžiant ne visų, o tik dviejų aukščiausių grandžių bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir šių teismų pirmininkus, tuo tarpu Respublikos Prezidentas dalyvauja (Konstitucijos 112 straipsnio 2, 3, 4 dalyse, 84 straipsnio 11 punkte nustatytais būdais) skiriant ir atleidžiant visų grandžių bendrosios kompetencijos teismų (pradedant žemiausia grandimi – apylinkių teismais ir baigiant aukščiausią grandimi – Aukščiausiojo Teismo) teisėjus, tačiau jo įgaliojimai skirtingų bendrosios kompetencijos teismų teisėjų atžvilgiu yra skirtingi: 1) kad būtų paskirtas arba atleistas apylinkės ar apygardos teismo teisėjas arba apylinkės ar apygardos teismo pirmininkas, reikia Respublikos Prezidento sprendimo, o Seimas šioje srityje pagal Konstituciją neturi jokių įgaliojimų; 2) kad būtų paskirtas arba atleistas Apeliacinio teismo teisėjas arba šio teismo pirmininkas, Respublikos Prezidentas privalo kreiptis į Seimą ir, jeigu gauna Seimo pritarimą, gali atitinkamą asmenį paskirti Apeliacinio teismo teisėju ar šio teismo pirmininku arba atleisti atitinkamą Apeliacinio teismo teisėją ar šio teismo pirmininką, taip pat (*inter alia* jeigu paaiškėja tam tikros tokiam paskyrimui arba atleidimui reikšmės turinčios aplinkybės) gali to asmens nepaskirti Apeliacinio teismo teisėju ar šio teismo pirmininku, o teikti Seimui kitą kandidatūrą, arba neatleisti atitinkamo Apeliacinio teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko (jeigu pagal Konstituciją atleisti tą teisėją nėra privaloma); 3) kad būtų paskirtas arba atleistas Aukščiausiojo Teismo teisėjas arba šio teismo pirmininkas, Respublikos Prezidentas privalo teikti Seimui atitinkamą asmenį paskirti arba atleisti, o galutinį sprendimą dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo arba atleidimo priima Seimas.

9. Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktas (jo nuostatos dėl teisėjų paskyrimo ir atleidimo), 112 straipsnio 2, 3, 4 dalys turi būti aiškinamos neatsiejamai nuo Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies, kurioje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.

10. Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją, formuoti oficialią konstitucinę doktriną turi tik Konstitucinis Teismas. Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos ir principai. Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), todėl oficiali konstitucinė doktrina yra formuojama vadovaujantis tuo, kad visos Konstitucijos nuostatos tarpusavyje yra susijusios ne tik formaliai, bet ir pagal turinį: vienu Konstitucijos nuostatų turinys lemia kitų jos nuostatų turinį. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad visos Konstitucijos nuostatos sudaro darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti vien pažodžiui, nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima priešpriešinti kitoms Konstitucijos nuostatoms, aiškinti taip, kad būtų iškreiptas ar paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes tuomet būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista konstitucinių vertybių pusiausvyra. Oficialioje konstitucinėje doktrinoje yra *inter alia* atskleidžiama įvairių konstitucinių nuostatų turinys, jų tarpusavio sąsajos, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė.

Oficiali konstitucinė doktrina formuojama Konstituciniam Teismui tiriant, ar kuris nors

konstitucinis įstatymas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, ar kuris nors įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar kuris nors Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar kuris nors Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar kuris nors Vyriausybės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs, jog konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos raidai būdinga tai, kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus tos doktrinos elementus (fragmentus), atskleidžiant ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose. Oficialios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas – tai ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas, kuris yra nenutrūkstamas ir niekuomet nebūna visiškai baigtas. Aiškinant Konstitucijos normas bei principus, eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintus Konstitucijos tekste, visuomet yra galimybė – jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos – formuluoti tokias oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas (t. y. atskleisti tokius konstitucinio teisinio reguliavimo aspektus), kurios dar nebuvo suformuluotos ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose. Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina (kiekvieną atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais. Taigi formuluojant vis naujas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas yra atskleidžiama Konstitucijoje – aukščiausiosios teisės akte įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat yra konstatuota, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą, kad jurisprudencijos tęstinumą turi užtikrinti ne tik bendrosios kompetencijos teismai, *inter alia* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismai (administracinių teismų sistemoje – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas), bet ir Konstitucinis Teismas.

11. Aiškindamas Konstitucijos nuostatas, Konstitucinis Teismas savo aktuose yra suformavęs plačią teisminės valdžios oficialią konstitucinę doktriną, atskleidęs daugelį jos aspektų, *inter alia* susijusių su teisėjo ir teismų nepriklausomumu, teismų sistemos organizacija, teisminės valdžios santykiais su įstatymų leidžiamąja ir vykdomąja valdžiomis, teisėjų korpuso formavimu. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjų prašymus tirdamas, ar tam tikrų įstatymų nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, savo 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. birželio 2 d. nutarimuose yra atskleidęs ir kai kuriuos Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinio statuso elementus – būtent tuos, kurie atitinkamose konstitucinės justicijos bylose buvo būtini sprendžiant, ar Konstitucijai neprieštarauja pareiškėjų ginčijamos įstatymų nuostatos, *inter alia* Teismų įstatymo (1998 m. balandžio 8 d. redakcija) nuostatos, pagal kurias teisingumo ministras turėjo įgaliojimus teikti Respublikos Prezidentui skirti apylinkių, apygardų teismų, Apeliacinio teismo teisėjus, šių teismų pirmininkus.

Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinį statusą atskleidžianti oficiali konstitucinė doktrina šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra toliau plėtojama taip, kad būtų išryškinti ir tokie minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinio statuso elementai, kuriuos atskleisti yra būtina tam, kad būtų išspręsta, ar Konstitucijai neprieštarauja pareiškėjų ginčijami Teismų įstatymo straipsniai (jų dalys), taip pat ar Konstitucijai ir pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo nurodytiems Teismų įstatymo straipsniams

(jų dalims) neprieštarauja Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnis. Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinį statusą atskleidžianti oficiali konstitucinė doktrina šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra plėtojama ir *de lege ferenda* atžvilgiu, idant įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas santykius, susijusius su teisėjų paskyrimu, paaukštinimu, perkėlimu ar atleidimu iš pareigų, nenukryptų nuo Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinės sampratos.

12. Minėta, kad formuojant teisėjų korpusą dalyvauja (taigi tam tikrus konstitucinius įgaliojimus turi) ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Formuojant teisėjų korpusą ši speciali teisėjų institucija (kuri, kaip minėta, yra svarbus Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos elementas) yra atsvara Respublikos Prezidentui kaip vykdomosios valdžios subjektui (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtinti teisminės valdžios visavertiškumas, savarankiškumas, nepriklausomumas, konstitucinis valdžių padalijimo principas neleidžia minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinės paskirties ir funkcijų aiškinti taip, kad būtų paneigiamas arba ignoruojamas jos, kaip atsvaros Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, vaidmuo. Kita vertus, kaip minėta, stabdžiai ir atsvaros, kuriuos teisminė valdžia (jos institucijos) ir kitos valstybės valdžios (jų institucijos) turi viena kitos atžvilgiu, negali būti traktuojami kaip atitinkamų valdžių priešpriešos mechanizmai, todėl būtų neteisinga, konstituciškai nepagrįsta aiškinti, esą minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinė paskirtis tėra būti atsvara Respublikos Prezidentui formuojant teisėjų korpusą, nes ji formuojant (ypač paisant konstituciškai pagrįsto ir Konstitucijos ginamo visuomenės intereso, kad teisėjų korpusas būtų formuojamas sąžiningai ir skaidriai, kad asmenys teisėjo darbui būtų parenkami vien pagal jų profesinį pasirėngimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą šiai veiklai (teisėjo pareigoms tam tikrame teisme)) yra būtina ir Respublikos Prezidento bei šios specialios teisėjų institucijos partnerystė, bendradarbiavimas.

13. Ypač pabrėžtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija – tai konstitucinė valstybės institucija (nors jos tikslus pavadinimas Konstitucijoje ir nėra nurodytas) (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies formuluotė „teisėjų institucija“ suponuoja tai, kad ši institucija turi būti kolegiali. Tokia speciali teisėjų institucija negali būti nesudaryta; jos sudarymo pagrindus ir tvarką turi nustatyti įstatymas. Šios specialios teisėjų institucijos konstitucinių įgaliojimų negali perimti ar pasisavinti joks pavienis pareigūnas (*inter alia* joks teisėjas ar kitas teisminės valdžios pareigūnas, jokio teismo pirmininkas), taip pat jokia kita institucija. Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos negalima traktuoti kaip visuomeniniais pagrindais veikiančio darinio. Ji negali veikti taip, kad būtų nesilaikoma tinkamo teisinio proceso reikalavimų (ir pačioje šioje specialioje teisėjų institucijoje, ir santykiuose su kitomis valstybės institucijomis, *inter alia* santykiuose su Respublikos Prezidentu). Jos sprendimai sukelia teisinius padarinius.

14. Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip dar savo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, atsižvelgiant į Konstitucijoje nustatytą teismų formavimo tvarką, taip pat į Respublikos Prezidento ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos santykių konstitucinį reguliavimą, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios teisėjų institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios specialios teisėjų institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų.

Ši doktrininė nuostata reiškia *inter alia* tai, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo negalima interpretuoti kaip rekomendacijos Respublikos Prezidentui skirti tam tikrą asmenį teisėju ar jo neskirti, paaukštinti

teisėją ar jo nepaaukštinti, perkelti jį ar jo neperkelti, atleisti iš pareigų ar neatleisti. Anaiptol, jeigu minėtas patarimas būtų tik rekomendacija, tai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija neatliktų vienos iš teisminės valdžios atsvarų vykdomajai valdžiai funkcijos, o formuojant teisėjų korpusą vykdomoji valdžia dominuotų teisminės valdžios atžvilgiu, taigi būtų pagrindo teigti, kad yra sudarytos ir tam tikros prielaidos (neužkirstas kelias) pažeisti teisėjo ir teismų nepriklausomumą.

15. Pažymėtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo Respublikos Prezidentui teisiniai padariniai priklauso nuo to, ar į šią specialią teisėjų instituciją kreipiamasi dėl teisėjo paskyrimo, ar dėl jo paaukštinimo, ar dėl jo perkėlimo, ar dėl jo atleidimo iš pareigų.

15.1. Tais atvejais, kai į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją Respublikos Prezidentas kreipiasi patarimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo ar perkėlimo, o ši speciali teisėjų institucija pataria asmenį paskirti teisėju, paaukštinti teisėją ar jį perkelti, toks patarimas Respublikos Prezidento nesaisto. Tai reiškia, kad Respublikos Prezidentas (*inter alia* jeigu paaiškėja tam tikros tokiam paskyrimui ar perkėlimui reikšmės turinčios aplinkybės) gali to asmens nepaskirti teisėju, gali teisėjo nepaaukštinti ar jo neperkelti (o jeigu skiriamas, paaukštinamas ar perkeliamas Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – gali neteikti jo kandidatūros Seimui). Pagal Konstituciją tokiais atvejais Respublikos Prezidentas gali kreiptis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl kito asmens paskyrimo teisėju, kito teisėjo paaukštinimo ar perkėlimo.

15.2. Kitokie Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo Respublikos Prezidentui teisiniai padariniai atsiranda tada, kai Respublikos Prezidentas į šią specialią teisėjų instituciją kreipiasi, kad ji patartų dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo ar perkėlimo, o ši arba *expressis verbis* pataria Respublikos Prezidentui to asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti teisėjo ar jo neperkelti arba Respublikos Prezidentui atsako, jog nepataria jam to asmens skirti teisėju, paaukštinti teisėjo ar jo perkelti. Pabrėžtina, kad toks „nepatarimas“ Respublikos Prezidentui to asmens skirti teisėju, paaukštinti teisėjo ar jo perkelti, kad ir kaip jis būtų išreikštas atitinkamame minėtos specialios teisėjų institucijos akte, yra teisiškai tolygus *expressis verbis* suformuluotam patarimui Respublikos Prezidentui atitinkamo asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti teisėjo ar jo neperkelti. Tokiais atvejais Respublikos Prezidentas pagal Konstituciją negali (atitinkamai) to asmens paskirti teisėju, paaukštinti ar perkelti teisėjo (o jeigu skiriamas, paaukštinamas ar perkeliamas Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – negali teikti jo kandidatūros Seimui). Kitoks minėtos specialios teisėjų institucijos patarimo neskirti asmens teisėju, nepaaukštinti ar neperkelti teisėjo teisinės galios ir teisinių padarinių aiškinimas (*inter alia* toks, kad Respublikos Prezidentas gali nepaisyti minėto patarimo ir vis tiek tą asmenį paskirti teisėju, paaukštinti ar perkelti teisėją (o jeigu skiriamas, paaukštinamas ar perkeliamas Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – gali teikti jo kandidatūrą Seimui)) reikštų, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija, kuri sudaroma vien profesiniu pagrindu, nėra atsvara Respublikos Prezidentui – politinio pobūdžio valstybės valdžios institucijai – formuojant teisėjų korpusą; toks aiškinimas būtų nesuderinamas ir su konstituciniu teisėjo ir teismų nepriklausomumo principu, su Konstitucijoje įtvirtinta valstybės valdžių pusiausvyra.

15.3. Dar kitokie Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo Respublikos Prezidentui teisiniai padariniai atsiranda tada, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į šią specialią teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teisėjo atleidimo iš pareigų.

Konstitucijos 115 straipsnyje nustatyta:

„Lietuvos Respublikos teismų teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka šiais atvejais:

- 1) savo noru;
- 2) pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukę įstatyme nustatyto pensinio amžiaus;
- 3) dėl sveikatos būklės;
- 4) išrinkus į kitas pareigas arba jų sutikimu perkėlus į kitą darbą;
- 5) kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą;
- 6) kai įsiteisėja juos apkaltinę teismų nuosprendžiai.“

15.3.1. Aiškinant Konstitucijos 115 straipsnyje įtvirtintą teisinį reguliavimą konstatuotina, kad jame yra nustatyti teisėjų atleidimo iš pareigų pagrindai (Konstitucinio Teismo 1994 m. gruodžio 22 d., 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Pagal šį straipsnį teisėjai yra atleidžiami iš pareigų šiais atvejais: kai teisėjas pats, niekieno neverčiamas (savo valia) prašo būti atleistas iš pareigų – atsistatydina (Konstitucijos 115 straipsnio 1 punktas), kai pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas arba teisėjas sulaukia įstatyme nustatyto pensinio amžiaus (Konstitucijos 115 straipsnio 2 punktas), kai teisėjo sveikatos būklė yra tokia, kad jis negali atlikti teisėjo pareigų (Konstitucijos 115 straipsnio 3 punktas), kai teisėjas jo sutikimu yra išrenkamas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeliamas į kitą darbą (Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas), kai teisėjas savo poelgiu pažemino teisėjo vardą (Konstitucijos 115 straipsnio 5 punktas), kai įsiteisėjo teisėją apkaltinęs teismo nuosprendis (Konstitucijos 115 straipsnio 6 punktas). Konstitucijos 115 straipsnyje nustatyti teisėjų atleidimo iš pareigų atvejai ir pagrindai skiriasi *inter alia* tuo, kad vieni iš jų (Konstitucijos 115 straipsnio 2 punkte numatyti teisėjo įgaliojimų laiko pasibaigimas arba įstatyme nustatyto pensinio amžiaus sulaukimas; Konstitucijos 115 straipsnio 6 punkte numatytas teisėją apkaltinusio teismo nuosprendžio įsiteisėjimas) yra susiję vien su objektyvaus pobūdžio fakto nustatymu (konstatavimu), o kiti (Konstitucijos 115 straipsnio 1 punkte numatytas atsistatydinimas – prašymas atleisti iš pareigų; Konstitucijos 115 straipsnio 3 punkte numatyta sveikatos būklė, neleidžianti jam atlikti teisėjo pareigų; Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkte numatyti išrinkimas teisėjo sutikimu į kitas pareigas arba perkėlimas teisėjo sutikimu į kitą darbą; Konstitucijos 115 straipsnio 5 punkte numatytas poelgis, kuriuo buvo pažemintas teisėjo vardas) suponuoja ne tik atitinkamų faktų nustatymą (konstatavimą), bet ir jų vertinimą.

15.3.1.1. Akivaizdu, kad tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teisėjo atleidimo iš pareigų, nes pasibaigė to teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus, arba įsiteisėjo tą teisėją apkaltinęs teismo nuosprendis, minėta speciali teisėjų institucija privalo įsitikinti, ar iš tikrųjų yra nurodyti objektyvaus pobūdžio faktai, ir, jeigu jie yra, privalo patarti Respublikos Prezidentui atleisti teisėją iš pareigų. Pabrėžtina, kad jeigu Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija nustato, jog minėti objektyvaus pobūdžio faktai iš tikrųjų yra, ji pagal Konstituciją negali nepatarti Respublikos Prezidentui atleisti teisėjo iš pareigų, o Respublikos Prezidentas, gavęs tokį patarimą, privalo atleisti atitinkamą teisėją iš pareigų (jeigu atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo teisėjas – privalo teikti jį Seimui atleisti, o jeigu atleidžiamas Apeliacinio teismo teisėjas – privalo prašyti Seimo pritarimo jį atleisti). Konstatuotina, kad tokiais atvejais pagal Konstituciją tą teisėją atleisti yra privaloma.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucija iš esmės neužkerta kelio tokiam įstatymu nustatomam teisiniam reguliavimui, kai teisėjas, nors pasibaigė jo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus, dar kurį laiką gali eiti šias pareigas tol, kol bus baigtos nagrinėti tam tikros bylos (jose bus priimti baigiamieji sprendimai), kurios nebuvo baigtos nagrinėti tuo metu (tą dieną), kai pasibaigė to teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus. Toks išimtinis teisinis reguliavimas būtų konstituciškai pateisinamas dėl to, kad priešingu atveju, t. y. nenustačius tokio teisinio reguliavimo, sulėtėtų atitinkamų bylų sprendimas – teisingumo vykdymas ir taip galėtų būti sudarytos prielaidos pakenkti asmenų teisėms ir teisėtiems interesams, pažeistos tam tikros konstitucinės vertybės. Tačiau pabrėžtina, kad kiekvienu atveju dėl tokio tik išimtiniais atvejais leistino teisėjo įgaliojimų

pratęsimo turi būti išleistas atitinkamas teisės aktas – Respublikos Prezidento dekretas arba (jeigu pratęsimi Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimai) Seimo nutarimas. Kiekvienu tokiu atveju būtinas Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimas dėl įgaliojimų pratęsimo (o jeigu pratęsimi Apeliacinio teismo teisėjo įgaliojimai – ir Seimo pritarimas); toks minėtos specialios teisėjų institucijos patarimas pratęsti teisėjo įgaliojimus kartu reiškia ir jos patarimą atleisti teisėją, kai tik įvyks atitinkamas teisinis faktas – bus baigtos nagrinėti atitinkamos bylos; taigi minėtos specialios teisėjų institucijos patarimas pratęsti įgaliojimus reiškia ir tai, kad teisėjo įgaliojimai turi būti nustatyta tvarka nutraukti, kai tik įvyksta atitinkamas teisinis faktas, su kuriuo siejamas teisėjo įgaliojimų pratęsimas, – baigiamos nagrinėti atitinkamos bylos. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad įvykus šiam teisiniam faktui, su kuriuo siejamas teisėjo įgaliojimų pratęsimas, dėl teisėjo atleidimo pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukus įstatyme nustatyto pensinio amžiaus į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją Respublikos Prezidentui dar kartą kreiptis nebereikia (nes atitinkamas patarimas jau yra gautas).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad minėta konstituciškai pateisinama bendro konstitucinio draudimo pratęsti teisėjo įgaliojimus pasibaigus jų laikui arba teisėjui sulaukus pensinio amžiaus išimtis negali būti interpretuojama kaip reiškianti, esą koku nors panašiu pagrindu gali būti pratęsimi teismų pirmininkų ar skyrių pirmininkų įgaliojimai.

15.3.1.2. Tuo tarpu tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, kad ši patartų dėl teisėjo atleidimo iš pareigų, nes yra vienas (ar keli) iš Konstitucijos 115 straipsnio 1, 3, 4 ir 5 punktuose numatytų pagrindų, minėta speciali teisėjų institucija privalo (atitinkamai) ne tik įsitikinti, kad teisėjas prašo būti atleistas iš pareigų, bet ir įvertinti, ar jis tai daro savo valia, niekieno neverčiamas (Konstitucijos 115 straipsnio 1 punktas), ne tik įsitikinti, kad teisėjas turi sveikatos problemų, bet ir įstatymų nustatyta tvarka įvertinti, ar jo sveikatos būklė tikrai yra tokia, kad jis negali eiti teisėjo pareigų (Konstitucijos 115 straipsnio 3 punktas), ne tik įsitikinti, ar teisėjas yra išrinktas į kitas pareigas ar perkeltas į kitą darbą, bet ir įvertinti, ar jis į tas pareigas išrinktas ar į tą kitą darbą perkeltas jo sutikimu (Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas), ne tik įsitikinti, kad tam tikras teisėjo poelgis (veika) buvo, bet ir įvertinti, ar jis šiuo poelgiu (veika) tikrai pažemino teisėjo vardą (Konstitucijos 115 straipsnio 5 punktas). Jeigu (atitinkamai) teisėjas tikrai savo valia prašo būti atleistas iš pareigų, jo sveikatos būklė tikrai yra tokia, kad jis negali eiti teisėjo pareigų, jis tikrai į kitas pareigas yra išrinktas ar į kitą darbą perkeltas jo sutikimu, jis tikrai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija privalo patarti Respublikos Prezidentui atleisti tą teisėją iš pareigų. Pabrėžtina, kad tokiais atvejais minėta speciali teisėjų institucija negali nepatarti Respublikos Prezidentui atleisti to teisėjo iš pareigų, o Respublikos Prezidentas, gavęs tokį patarimą, turi įgaliojimus atleisti teisėją iš pareigų (jeigu atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo teisėjas – turi įgaliojimus teikti jį Seimui atleisti, o jeigu atleidžiamas Apeliacinio teismo teisėjas – turi įgaliojimus prašyti Seimo pritarimo jį atleisti); tai turi būti padaroma nedelsiant. Bet jeigu Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija konstatuoja, kad (atitinkamai) nors teisėjas formaliai ir prašo būti atleistas iš pareigų savo noru, iš tikrųjų jis tai daro patyręs kieno nors neteisėtą įtaką, spaudžiamas ar kitaip neleistinai raginamas kokių nors asmenų ar organizacijų (institucijų), kad nors teisėjas ir turi sveikatos problemų, jo sveikatos būklė tikrai nėra tokia, kad jis negalėtų eiti teisėjo pareigų, kad nors teisėjas ir buvo išrinktas į kitas pareigas ar perkeltas į kitą darbą, tai buvo padaryta be jo sutikimo, kad nors tam tikras teisėjo poelgis (veika) ir buvo, tuo poelgiu (veika) jis nepažemino teisėjo vardo, speciali teisėjų institucija negali patarti Respublikos Prezidentui atleisti to teisėjo iš pareigų, o Respublikos Prezidentas, negavęs tokio patarimo, negali jo atleisti iš pareigų.

Kita vertus, apskritai nėra neįmanomos ir tokios situacijos (nors jos būtų itin retos), kai Respublikos Prezidentui jau kreipusis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią

įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjo atleidimo iš pareigų ir net šiai institucijai jau patarus Respublikos Prezidentui tą teisėją atleisti, išnyksta pats pagrindas, dėl kurio teisėjas turėjo būti atleistas. Antai teisėjas, pareiškęs, kad atsistatydina, pasikeitus aplinkybėms gali kreiptis į Respublikos Prezidentą ir prašyti neatleisti jo iš pareigų. Tokiais (išimtiniais) atvejais Respublikos Prezidentas turi tam tikrą sprendimo nuožiūros laisvę.

15.3.2. Pabrėžtina, kad iš Konstitucijos kylantis negalimumas Respublikos Prezidentui atleisti teisėją iš pareigų (jeigu atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo teisėjas – negalimumas teikti jo Seimui atleisti, o jeigu atleidžiamas Apeliacinio teismo teisėjas – negalimumas prašyti Seimo pritarimo jį atleisti) be Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimo yra labai svarbi teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantija, viena iš priemonių, padedančių visų be išimties bendrosios kompetencijos teismų (taip pat visų be išimties pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų) teisėjams apsaugoti nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų, kitų asmenų kišimosi į teisėjo ar teismo veiklą, kuri *expressis verbis* draudžia (ir už kuri numatyti atsakomybė įstatymų leidėją įpareigoja) Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalis.

15.3.3. Paminėtina ir tai, kad teisėjas, manantis, jog buvo nepagrįstai, neteisėtai atleistas iš pareigų, pagal Konstituciją turi teisę dėl savo pažeistos teisės gynimo kreiptis į teismą. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės yra pažeistos, teisė kreiptis į teismą yra absoliuti, kad negali būti ši teisė dirbtinai suvaržoma arba dirbtinai pasunkinama ją įgyvendinti, kad šios teisės negalima paneigti, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmens teisių ar laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme.

16. Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į Konstitucijoje nustatytą teismų formavimo tvarką, taip pat į Respublikos Prezidento ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos santykių konstitucinį reguliavimą, ši speciali teisėjų institucija turi patarti Respublikos Prezidentui visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais.

Tai nereiškia, kad iš Konstitucijos nekykla tam tikrų išimčių, kai tokio patarimo į šią instituciją kreiptis nereikia.

16.1. Cituotas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas aiškindamas kitų Konstitucijos nuostatų kontekste, Konstitucinis Teismas savo 2005 m. birželio 2 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija taip pat neturi įgaliojimų paneigti ar riboti Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko, Aukščiausiojo Teismo pirmininko konstitucinės teisės teikti Seimui kandidatą į Konstitucinio Teismo teisėjus ir Seimo teisės paskirti pateiktą asmenį Konstitucinio Teismo teisėju arba jo nepaskirti, nes taip būtų sudarytos prielaidos sukliudyti Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad „Konstitucinio Teismo teisėju paskyrus asmenį, kuris paskyrimo metu ėjo kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo pareigas, jis iki priesaikos Seime turi būti atleistas iš šių pareigų. Jeigu Konstitucinio Teismo teisėju paskirtas asmuo paskyrimo metu ėjo Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas, Respublikos Prezidentas turi konstitucinę pareigą teikti Seimui, o Seimas – konstitucinę pareigą šį paskirtąjį Konstitucinio Teismo teisėją atleisti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigų iki Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos Seime. Priešingu atveju paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui būtų sukliudyta pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų“. Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarime taip pat yra konstatuota, kad „pagal Konstituciją jokia institucija, joks pareigūnas neturi įgaliojimų paneigti ar riboti Seimo teisės paskirti pateiktą asmenį Konstitucinio Teismo teisėju arba jo nepaskirti. <...> Skiriant Konstitucinio

Teismo teisėjus pagal Konstituciją atitinkamus įgaliojimus turi tik kandidatus teikiantys Seimui valstybės pareigūnai ir Seimas. <...> Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija <...> pagal Konstituciją apskritai neturi jokių įgaliojimų priimti kokius nors sprendimus, susijusius su Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimu. Taigi ši institucija pagal Konstituciją neturi ir įgaliojimų patarti dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo atleidimo iš pareigų tais atvejais, kai šis teisėjas yra Seimo paskirtas Konstitucinio Teismo teisėju. <...> Cituoti Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo teiginiai „Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija turi patarti Respublikos Prezidentui visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais“ ir „šios institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paauskstinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų“ negali būti aiškinami neatsižvelgiant į Konstitucijos nuostatas, reglamentuojančias Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo tvarką. <...> Prieš priimdamas sprendimą dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo, paskirto Konstitucinio Teismo teisėju, atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentas pagal Konstituciją neturi kreiptis patarimo į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją <...>, o ši institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl to. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos minėti specialiai teisėjų institucijai <...> sukliudyti paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų, įgyvendinti Seimo nutarimą dėl Konstitucinio Teismo teisėjo paskyrimo“.

Remiantis analogiškais argumentais konstatuotina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl teisėjo atleidimo ir tais atvejais, kai kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjas yra paskiriamas į kitas pareigas, nes yra sudaroma kuri nors kita Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta valstybės institucija, vykdoma Lietuvoje valstybės valdžią (išskyrus bendrosios kompetencijos teismus bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtus specializuotus teismus, dėl kurių Konstitucijoje yra eksplisitinės nuostatos, nustatančios atitinkamus minėtos teisėjų institucijos įgaliojimus patarti Respublikos Prezidentui).

Atsižvelgiant į tai, kad pagal Konstituciją teisėjas, kol jis eina tas pareigas, negali būti renkamas Seimo nariu ar Respublikos Prezidentu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas), konstatuotina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl teisėjo atleidimo tais atvejais, kai iš pareigų atleidžiamas kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjas, paskirtas Konstitucinio Teismo teisėju, ir tais atvejais, kai iš pareigų yra atleidžiamas kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjas, kuris (sudarant Vyriausybę ar keičiant jos sudėtį) yra skiriamas Vyriausybės nariu (Ministru Pirmininku arba ministru).

16.2. Minėta, kad pagal Konstitucijos 74 ir 116 straipsnius Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjai, šurkščiai pažeidę Konstituciją arba sulaužę priesaiką, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, gali būti pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka (kaip, beje, ir Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai).

Pagal Konstituciją tokiais atvejais Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija taip pat neturi jokių įgaliojimų Seimui patarti, ar Aukščiausiojo Teismo pirmininką, šio teismo teisėją, Apeliacinio teismo pirmininką, šio teismo teisėją pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka. Tokiais atvejais atsvara politinės institucijos – Seimo sprendimams yra teisminės valdžios institucija – Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada).

17. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad pagal Konstituciją jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimas yra reikalingas skiriant, paauskstinant, perkeliant ar atleidžiant iš pareigų bet kurį bendrosios

kompetencijos teismo teisėją ar šio teismo pirmininką (bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų teisėją), išskyrus minėtas iš Konstitucijos kylančias išimtis, kai Respublikos Prezidentas neturi kreiptis tokio patarimo, nes teisėjas iš pareigų yra atleidžiamas dėl to, kad yra skiriamas Vyriausybės nariu (Ministru Pirmininku arba ministru) arba Konstitucinio Teismo teisėju, taip pat kai Aukščiausiojo Teismo pirmininkas arba teisėjas, Apeliacinio teismo pirmininkas arba teisėjas yra atleidžiamas iš pareigų apkaltos proceso tvarka. Taigi Respublikos Prezidentas tokį patarimą turi gauti ir tais atvejais, kai teisėjas (apylinkės, apygardos teismo) yra skiriamas arba atleidžiamas vien jo, Respublikos Prezidento, sprendimu, apskritai nedalyvaujant Seimui, ir tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas kreipiasi į Seimą pritarimo dėl Apeliacinio teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko paskyrimo arba atleidimo, ir tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas teikia Seimui skirti arba atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją ar šio teismo pirmininką. Visais šiais atvejais (išskyrus aptartas iš pačios Konstitucijos kylančias išimtis) Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimas Respublikos Prezidentui yra būtinas – tai yra neatsiejama, konstituciškai privaloma teisėjų paskyrimo, paaukštinimo (t. y. paskyrimo aukštesnės grandies teisėju atleidžiant iš ankstesnių pareigų arba paskyrimo į vadovaujančias arba aukštesnes vadovaujančias pareigas tame pačiame teisme), perkėlimo (darbo vietos keitimo), atleidimo iš pareigų procedūros dalis. Negavęs tokio patarimo, Respublikos Prezidentas negali skirti arba atleisti apylinkės, apygardos teismo teisėjo ar pirmininko, negali kreiptis į Seimą pritarimo dėl Apeliacinio teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko paskyrimo arba atleidimo, negali teikti Seimui skirti arba atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėjo ar šio teismo pirmininko.

18. Pabrėžtina ir tai, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas konstitucinis institutas – Respublikos Prezidento kreipimasis į šioje dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, reiškia ne tik tai, kad Respublikos Prezidentas turi pareigą, prireikus skirti, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją kreiptis atitinkamo patarimo į šioje dalyje nurodytą specialią teisėjų instituciją, bet ir tai, kad ši speciali teisėjų institucija, gavusi atitinkamą Respublikos Prezidento kreipimąsi, turi konstitucinę pareigą svarstyti tokį kreipimąsi ir arba patarti Respublikos Prezidentui (atitinkamai) skirti asmenį apylinkės, apygardos teismo teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų apylinkės, apygardos teismo teisėją, kreiptis į Seimą pritarimo dėl Apeliacinio teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų, teikti Seimui skirti, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėją, skirti, perkelti, atleisti šio teismo pirmininką, arba patarti Respublikos Prezidentui asmens neskirti apylinkės, apygardos teismo teisėju, nepaaukštinti, neperkelti, neatleisti iš pareigų apylinkės, apygardos teismo teisėjo, nesikreipti į Seimą pritarimo dėl Apeliacinio teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų, neteikti Seimui skirti, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėjo, skirti, perkelti, atleisti šio teismo pirmininko. Toks patarimas turi būti duodamas griežtai laikantis tinkamo teisinio proceso reikalavimų ir įvertinus vien atitinkamų asmenų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą atitinkamoms pareigoms (ar teisėjo darbui apskritai).

Pažymėtina, kad Konstitucija nenumato ir netoleruoja tokios situacijos, kai jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija nepataria Respublikos Prezidentui, kai jam į šią specialią teisėjų instituciją kreipusis patarimo dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, arba pataria jam ne dėl to, dėl ko buvo kreiptasi; pagal Konstituciją minėta speciali teisėjų institucija turi aiškiai ir nedviprasmiškai patarti Respublikos Prezidentui (atitinkamai) skirti asmenį teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją (o jeigu skiriamas, paaukštinamas, perkeliamas ar atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – patarti teikti asmenį skirti arba atleisti Seimui) arba patarti asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti, neperkelti, neatleisti teisėjo iš pareigų (o jeigu skiriamas,

paaukštinamas, perkeliamas ar atleidžiamas Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – patarti neteikti Seimui asmens skirti arba atleisti).

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją yra negalimos ir tokios teisinės situacijos, kai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija savo iniciatyva pataria Respublikos Prezidentui dėl kurio nors asmens paskyrimo teisėju, teisėjo paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, nors Respublikos Prezidentas dėl to į ją nesikreipė. Minėta speciali teisėjų institucija Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nustatytus įgaliojimus gali vykdyti tik tada (po to), kai dėl to į ją atitinkamo patarimo yra kreipęsis Respublikos Prezidentas.

Minėta, kad tik gavęs patarimą (atitinkamai) skirti asmenį teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją Respublikos Prezidentas gali skirti asmenį apylinkės, apygardos teismo teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų apylinkės, apygardos teismo teisėją, kreiptis į Seimą pritarimo dėl Apeliacinio teismo teisėjo arba šio teismo pirmininko paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų, teikti Seimui skirti, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėją, skirti, perkelti, atleisti šio teismo pirmininką.

19. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad Respublikos Prezidentas, prieš kreipdamasis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, turėtų tokį kreipimąsi derinti su kuria nors valstybės institucija, kuriuo nors valstybės pareigūnu, kuria nors kita institucija, kuriuo nors kitu asmeniu. Pagal Konstituciją Respublikos Prezidento kreipimosi į minėtą specialią teisėjų instituciją patarimo negali saistyti ir nesaisto jokios valstybės institucijos, jokio valstybės pareigūno, jokios kitos institucijos, jokio kito asmens sprendimai.

20. Įstatymais negalima nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, kad Respublikos Prezidentas būtų įpareigotas, kreipdamasis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl asmens paskyrimo teisėju, teisėjo paaukštinimo, perkėlimo, teikti šiai specialiai teisėjų institucijai ne vieno, bet kelių asmenų kandidatūras į tą pačią laisvą vietą, o minėta speciali teisėjų institucija turėtų ir (arba) galėtų rinktis, dėl kurio iš Respublikos Prezidento pateiktų asmenų paskyrimo teisėju, paaukštinimo, perkėlimo Respublikos Prezidentui patarti.

Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi įgaliojimus (paisydamas Konstitucijos normų ir principų) nustatyti asmenų, siekiančių tapti teisėjais, atrankos kriterijus, taip pat nustatyti, kaip yra formuojamas kandidatų tapti teisėjais korpusas, kandidatų, siekiančių tapti aukštesnės grandies teismo teisėjais, korpusas ir t. t. Tai nustatantis teisinis reguliavimas gali būti diferencijuotas *inter alia* pagal tai, kokios grandies teismo teisėju asmuo siekia tapti. Konstitucija nedraudžia nustatyti ir tokios asmenų, siekiančių tapti teisėjais, korpuso formavimo tvarkos, kai asmenys, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą ir pretenduojantys tapti teisėjais, turi išlaikyti specialų egzaminą ar egzaminus, kai yra patikrinama, ar asmuo turi pakankamai profesinių žinių, kad galėtų dirbti teisėjo darbą. Tačiau pažymėtina, jog Konstitucija nesuponuoja galimybės nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad asmenys, išlaikę atitinkamą egzaminą ar egzaminus ir įtraukti į kandidatų tapti teisėjais sąrašus, būtų kaip nors reitinguojami, būtų sudaromos jų pirmumo ar kitokios eilės ir pan., kurios susaistytų Respublikos Prezidentą jam kreipiantis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjo paskyrimo. Kartu pabrėžtina, kad Respublikos Prezidentas asmenis, dėl kurių paskyrimo teisėjais jis kreipiasi į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją, gali rinktis tik iš tų, kurie yra išlaikę atitinkamą egzaminą ar egzaminus ir yra įtraukti į kandidatų tapti teisėjais sąrašus, arba iš kitų asmenų, kurie gali būti teisėjais be egzaminų, jeigu tai konstituciškai pagrįsta.

21. Pabrėžtina ir tai, kad nors dominuojantis aukštesnės grandies teismų teisėjų korpuso formavimo principas yra teisėjų profesinės karjeros principas (kai teisėjai yra paaukštinami juos atleidus iš ankstesnių pareigų ir paskyrus aukštesnės grandies teismų teisėjais), pagal Konstituciją

negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad aukštesnės grandies teismų teisėjais galėtų tapti tik teisėjai. Tokio teisinio reguliavimo nustatymas, teisėjų profesinės karjeros principo suabsoliutinimas sudarytų prielaidas teismų sistemai tapti pernelyg uždara, rutinizuotis ir pan.

22. Teisėjų profesinės karjeros samprata apima ir tokius atvejus, kai teisėjas yra skiriamas kurio nors teismo pirmininku, kurio nors teismo skyriaus pirmininku ir pan. Jeigu į minėtas teismo pirmininko, teismo skyriaus pirmininko ar kurias nors kitas administracines pareigas teismuose teisėjai buvo paskirti tam tikram įstatymų nustatytam laikui, šiam laikui pasibaigus jie turi būti atleidžiami iš pareigų ir dėl to, kaip ir skiriant juos į tas pareigas, turi būti priimamas atitinkamas individualus teisės taikymo aktas. Teismų pirmininkų, teismų skyrių pirmininkų, kitų teismuose administracines pareigas einančių teisėjų įgaliojimai negali būti pratęsti nei įstatymu, nei koku nors kitu bendro pobūdžio normas nustatančiu teisės aktu – tokie įgaliojimai apskritai negali būti pratęsti, nes pasibaigus įgaliojimų laikui jie nutrūksta (dėl to turi būti priimamas individualus teisės taikymo aktas), o tada įstatymų nustatyta tvarka turi būti iš naujo sprendžiama, ar to teismo pirmininku, teismo skyriaus pirmininku ir pan. turi būti skiriamas tas pats teisėjas (jeigu įstatymai numato tokią galimybę), ar kitas asmuo.

23. Kadangi pagal Konstituciją į jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią teisėjų instituciją kreiptis patarimo gali tik Respublikos Prezidentas, prieš kreipdamasis minėto patarimo, jis turi, pasinaudojęs įstatymų nustatytais galimybėmis (*inter alia* pareikalavęs iš atitinkamų valstybės institucijų (pareigūnų) informacijos), išsiaiškinti ir įvertinti visas turinčias reikšmės aplinkybes, *inter alia* tai, ar siūlomas skirti teisėju asmuo, siūlomas perkelti ar paaukštinti teisėjas atitinka teisėjui (taip pat tos teismų sistemos ir tos grandies teismo teisėjui) keliamus reikalavimus, ar jis turi atitinkamam darbui būtiną kvalifikaciją, ar jis yra nepriekaištingos reputacijos, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių asmuo negali būti skiriamas teisėju, paaukštinamas, perkeliamas (arba skiriamas būtent Respublikos Prezidento nurodyto teismo teisėju, paaukštinamas paskiriant būtent į tą teismą, perkeliamas būtent į tą teismą).

24. Pagal Konstitucijos 85 straipsnį Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus. Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai kreiptis į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją patarimo dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų yra įgyvendinami išleidžiant atitinkamą Respublikos Prezidento dekretą. Tokiame Respublikos Prezidento dekrete gali būti nurodomas ir laikas, per kurį atitinkamas patarimas turi būti gautas. Jeigu atitinkamame Respublikos Prezidento dekrete toks laikas yra nurodytas, laikytis šio termino Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyti teisėjų institucijai yra privaloma.

25. Kaip minėta, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija formuojant teisėjų korpusą yra atsvara Respublikos Prezidentui – politinei valstybės valdžios institucijai. Tai suponuoja, kad šios specialios teisėjų institucijos veikla turi būti skaidri, idant nei teismų sistemai, nei Respublikos Prezidentui, nei visuomenei nekiltų pagrįstų abejonių dėl formuojamo teisėjų korpuso, nes tuomet apskritai mažėtų žmonių pasitikėjimas teise, valstybės teisine sistema; todėl minėtos specialios teisėjų institucijos patarimai Respublikos Prezidentui turi būti racionaliai argumentuoti, motyvai, dėl kurių patariama tam tikrą asmenį skirti teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją arba patariama to asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti, neperkelti, neatleisti iš pareigų teisėjo (o jeigu yra skiriamas, paaukštinamas, perkeliamas ar atleidžiamas iš pareigų Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – patariama teikti jo kandidatūrą Seimui arba jos neteikti), turi būti aiškiai išdėstyti. Jokie minėtos specialios teisėjų institucijos patarimai (ar kiti sprendimai) negali būti grindžiami prielaidomis, subjektyviomis minėtos specialios teisėjų institucijos narių nuostatomis ar nuomonėmis, juos būtina pagrįsti vien nustatytais (išsiaiškintais) faktais, įvertinus atitinkamų asmenų profesinį pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą atitinkamoms pareigoms (ar teisėjo darbui apskritai). Šiame kontekste pažymėtina, jog, atsižvelgiant į tai, kad nuo minėtos specialios teisėjų institucijos veiklos bei sprendimų galiausiai

priklauso ir žmonių pasitikėjimas teise, valstybės teisine sistema, įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas su Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos veikla susijusius santykius, gali nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad, minėtai specialiai teisėjų institucijai neatsakingai įgyvendinus jai Konstitucijoje nustatytus įgaliojimus, jos sudėtis būtų iš esmės pakeista; tokio teisinio reguliavimo nustatymas suponuoja tai, kad turi būti nustatyta ir dėl atitinkamų sprendimų galinčių kilti ginčų nagrinėjimo tvarka; nustatydamas minėtą teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos.

26. Atsižvelgiant į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos paskirtį, konstitucinį statusą, ypatingą vaidmenį formuojant teisėjų korpusą, konstatuotina, kad iš Konstitucijos šios valstybės institucijos veiklai, jos darbo organizavimui kyla tam tikri reikalavimai.

Antai prieš patardama Respublikos Prezidentui dėl kurio nors bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų, minėta speciali teisėjų institucija turi pareigą išsiaiškinti ir įvertinti visas turinčias reikšmės aplinkybes, *inter alia* tai, ar siūlomas skirti teisėju asmuo, siūlomas perkelti ar paaukštinti teisėjas atitinka teisėjui (taip pat tos teismų sistemos bei tos grandies teismo teisėjui) keliamus reikalavimus, ar jis turi atitinkamam darbui būtiną kvalifikaciją, ar jis yra nepriekaištingos reputacijos, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių asmuo negali būti skiriamas teisėju, paaukštinamas, perkeliamas (arba skiriamas būtent Respublikos Prezidento nurodyto teismo teisėju, paaukštinamas paskiriant būtent į tą teismą, perkeliamas būtent į tą teismą). Įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad minėta speciali teisėjų institucija turėtų įgaliojimus gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų (jų pareigūnų) visą reikalingą informaciją, kuri leistų išsiaiškinti ir įvertinti visas turinčias reikšmės aplinkybes. Atsakomybė už atitinkamą patarimą Respublikos Prezidentui tenka būtent minėtai specialiai teisėjų institucijai, į kurią Respublikos Prezidentas kaip tik ir kreipėsi atitinkamo patarimo. Tai, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Respublikos Prezidentas, prieš kreipdamasis į šią specialią teisėjų instituciją patarimo, turi pasinaudoti įstatymų nustatytais galimybėmis ir išsiaiškinti bei įvertinti visas turinčias reikšmės aplinkybes, neatleidžia minėtos specialios teisėjų institucijos nuo šios pareigos ir atsakomybės.

Akivaizdu, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos nariai gali išsiaiškinti ir įvertinti visas turinčias reikšmės aplinkybes, *inter alia* tai, ar siūlomas skirti teisėju asmuo, siūlomas perkelti ar paaukštinti teisėjas atitinka teisėjui (taip pat tos teismų sistemos ir tos grandies teismo teisėjui) keliamus reikalavimus, ar jis turi atitinkamam darbui būtiną kvalifikaciją, ar jis yra nepriekaištingos reputacijos, ar nėra kitų aplinkybių, dėl kurių asmuo negali būti skiriamas teisėju, paaukštinamas, perkeliamas (arba skiriamas būtent Respublikos Prezidento nurodyto teismo teisėju, paaukštinamas paskiriant būtent į tą teismą, perkeliama būtent į tą teismą), tik tuomet, kai jie iš anksto gauna visą atitinkamam klausimui svarstyti būtiną informaciją, turi galimybę ją atidžiai išnagrinėti, prireikus pareikalauti papildomos informacijos ir pan. Minėtos specialios teisėjų institucijos darbas negali būti organizuojamas taip, kad kuri nors informacija svarstomu klausimu būtų pateikiama ne laiku, ne iš anksto, o tik šios specialios teisėjų institucijos posėdyje, taip pat kad kuri nors informacija svarstomu klausimu būtų pateikiama ne visiems šios specialios teisėjų institucijos nariams, o tik kai kuriems iš jų (selektyviai), pavyzdžiui, tik tiems šios specialios teisėjų institucijos nariams, kurie dalyvauja tame posėdyje. Šiame kontekste, ypač atsižvelgiant į tai, kad Respublikos Prezidentas pagal Konstituciją turi gauti būtent Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos, kaip kolegialios valstybės institucijos, o ne jos dalies (t. y. grupės teisėjų) patarimą dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, pažymėtina, kad minėtos specialios teisėjų institucijos, kuri, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, yra Konstitucijoje numatyta valstybės institucija, o ne visuomeniniais pagrindais veikiantis darinys, veikla apskritai negalėtų būti laikoma visiškai atitinkančia jos konstitucinę

paskirti, jeigu daug jos narių nedalyvautų posėdžiuose. Pažymėtina ir tai, kad minėtos specialios teisėjų institucijos darbas turi būti organizuotas taip, kad dėl kiekvieno patarimo Respublikos Prezidentui būtų balsuojama posėdyje, kad pasibaigus balsavimui kiekvienas šios specialios teisėjų institucijos narys žinotų, kaip balsavo kiekvienas kitas šios specialios teisėjų institucijos narys, kad balsavimo rezultatai nekeltų jokių abejonių dėl jų tikrumo. Minėtų nuostatų nepaisymas reikštų, kad yra iš esmės nukrypstama nuo tinkamo teisinio proceso reikalavimų, kurių teisinėje valstybėje privalu paisyti.

Ypač pabrėžtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos paskirtis, konstitucinis statusas, ypatingas vaidmuo formuojant teisėjų korpusą, veiklos skaidrumo reikalavimas suponuoja šios specialios teisėjų institucijos veiklos viešumą. Tai, kad minėtos specialios teisėjų institucijos veikla negali būti nevieša, reiškia, be kita ko, jog apie visus šioje specialioje teisėjų institucijoje svarstomus teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų klausimus visuomenė (taip pat ir teisinė bendruomenė) turi būti informuojama iš anksto (apie tai turėtų būti viešai paskelbiama). Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad minėtos specialios teisėjų institucijos patarimai Respublikos Prezidentui turi būti racionaliai argumentuoti, motyvai, dėl kurių patariama tam tikrą asmenį skirti teisėju, paaukštinti, perkelti, atleisti iš pareigų teisėją arba patariama to asmens neskirti teisėju, nepaaukštinti, neatleisti iš pareigų (o jeigu skiriamas, paaukštinamas, perkeliamas ar atleidžiamas iš pareigų Aukščiausiojo Teismo arba Apeliacinio teismo teisėjas – patariama teikti jo kandidatūrą Seimui arba jos neteikti), turi būti aiškiai išdėstyti. Šie argumentai, motyvai turi būti dėstomi suprantamai. Visuomenė turi būti informuojama apie priimtus sprendimus (patarimus Respublikos Prezidentui). Pabrėžtina ir tai, kad kai Respublikos Prezidentas kreipiasi patarimo, kiekvienas minėtos specialios teisėjų institucijos narys turi aiškiai ir nedviprasmiškai pareikšti savo poziciją kiekvienu klausimu.

27. Konstitucijoje (jos 112 straipsnio 5 dalyje) yra eksplacitiškai įtvirtinti tik šie Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimai: ji, kai į ją kreipiasi Respublikos Prezidentas, turi patarti jam dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, t. y. (kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime) „visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais“, išskyrus (kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarime ir šiame Konstitucinio Teismo nutarime) iš pačios Konstitucijos kylančias išimtis (kurių yra labai nedaug). Pabrėžtina, kad jokia kita institucija, joks pareigūnas, joks kitas asmuo negali vykdyti šių įgaliojimų; minėtų įgaliojimų niekam perduoti negali ir pati Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija. Jeigu taip būtų, taip pat jeigu įstatymų leidėjas apribotų šiai specialiai teisėjų institucijai Konstitucijoje eksplacitiškai priskirtus įgaliojimus, būtų pažeista ne tik Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalis, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, pagal kurią valdžios galias riboja Konstitucija, konstitucinis teisinės valstybės principas.

28. Pabrėžtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies formuluotės „pataria speciali teisėjų institucija“ prasmės išsiaiškinimas negali būti grindžiamas vien verbaliniu, pažodiniu joje vartojamų sąvokų aiškinimu; ši formuluotė aiškintina atsižvelgiant į įvairiuose Konstitucijos straipsniuose (jų dalyse) įtvirtintą teisėjų korpuso formavimo tvarką, pagal kurią valstybės valdžios institucijoms ir kitoms institucijoms, dalyvaujančioms formuojant teisėjų korpusą, yra nustatyti skirtingi įgaliojimai: teisėjus į pareigas skiria ir atleidžia politinio pobūdžio institucijos – Seimas arba Respublikos Prezidentas, o patarimus Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų duoda Teismo, t. y. savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucija, kuri, kaip ir teisminė valdžia apskritai, yra ne politinio, bet vien profesinio pobūdžio.

Taigi Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies formuluotė „pataria speciali teisėjų institucija“ reiškia, kad, pirma, minėta valstybės institucija turi būti sudaryta šioje dalyje nurodytam tikslui –

patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ir atleidimo iš pareigų, antra, ši valstybės institucija turi būti sudaryta vien iš teisėjų. Konstatuotina, kad pagal Konstituciją ne tik jokia kita institucija, joks pareigūnas, joks kitas asmuo negali turėti įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, bet ir pati Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta institucija gali būti sudaryta ne iš kokių kitų asmenų (narių), bet vien iš teisėjų; priešingu atveju, t. y. jeigu ši institucija būtų sudaryta ne iš teisėjų arba ne vien iš teisėjų, būtų nepaisoma šioje dalyje įtvirtintos valstybės institucijos – specialios teisėjų institucijos konstitucinės sampratos (kad formuojant teisėjų korpusą minėta speciali teisėjų institucija yra atsvara Respublikos Prezidentui – politinei institucijai), tokia institucija pagal Konstituciją negalėtų turėti Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytų įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ir atleidimo iš pareigų. Tik profesiniu pagrindu sudaryta institucija, t. y. speciali teisėjų institucija, gali deramai įvertinti, ar asmens profesinė kvalifikacija yra tokia, kad jis gali būti skiriamas teisėju, ar asmuo, kuris jau yra teisėjas, gali būti paaukštinamas ir t. t. Tik profesiniu pagrindu sudaryta institucija, t. y. speciali teisėjų institucija, gali būti atsvara Respublikos Prezidentui – ir kaip vykdomosios valdžios subjektui, ir kaip politinio pobūdžio institucijai – formuojant teisėjų korpusą. Tik tokia institucija gali užtikrinti teisėjų ir teismų nepriklausomumą *inter alia* tuo aspektu, kad visų be išimties teismų teisėjai būtų apsaugoti nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų, kitų asmenų kišimosi į teisėjo ar teismo veiklą (tokį kišimąsi, kaip minėta, *expressis verbis* draudžia Konstitucijos 114 straipsnio 1 dalis). Formuluoant „pataria speciali teisėjų institucija“ negali būti aiškinama plečiamai, kaip esą nedraudžianti nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, kad į šią, būtent teisėjų instituciją galėtų būti įtraukiami ir ne teisėjai, nes šitoks plečiamasis konstitucinės sąvokos „pataria speciali teisėjų institucija“ aiškinimas ir juo grindžiamas teisinis reguliavimas sudarytų prielaidas nepaisyti Konstitucijoje įtvirtinto teismų nepriklausomumo principo (apimančio ir teisminės valdžios savivaldą) *inter alia* tuo aspektu, kad Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų patartų ne vien iš teisėjų, bet ir iš kitų asmenų (net politikų) sudaryta institucija, negalinti profesiniu požiūriu vertinti, ar asmenys, siekiantys tapti teisėjais, atitinka teisėjui keliamus reikalavimus, *inter alia* ar toks asmuo turi teisėjo darbui būtiną profesinę kvalifikaciją, ar teisėjas turi pakankamą profesinę kvalifikaciją, kad galėtų būti paaukštintas, ir t. t. Tokiu teisiniu reguliavimu, kai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją sudaro ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, būtų nepaisoma ne tik Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinės sampratos, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, taip pat konstitucinio teisinės valstybės principo.

29. Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalies formuluoant „įstatymo numatyta speciali teisėjų institucija“ reiškia, kad įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją vienaip arba kitaip reglamentuoti šioje dalyje numatytos valstybės institucijos – specialios teisėjų institucijos sudarymą, įgaliojimus ir veiklą (žinoma, paisydamas Konstitucijos, *inter alia* minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinės sampratos). Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs: „Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Teismų įstatymas. Taigi Konstitucija ne tik įpareigoja įstatymų leidėją visų Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodytų Lietuvos Respublikos teismų steigimą ir kompetenciją (taigi ir bendrosios kompetencijos teismų statusą, formavimą, įgaliojimų vykdymą (veiklą) bei jo garantijas, šių teismų teisėjų statusą ir t. t.) nustatyti įstatymu, bet ir *expressis verbis* įtvirtina to įstatymo pavadinimą – tai Teismų įstatymas. Kartu pažymėtina, kad toks konstitucinis teisinis reguliavimas savaime nereiškia, jog tam tikri su minėtais santykiais susiję santykiai apskritai negali būti reguliuojami ir kitais įstatymais.“

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad pagal Konstituciją jos

112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios teisėjų institucijos, kuri pataria Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, sudarymą, įgaliojimus ir veiklą turi reguliuoti ne bet koks, o būtent Teismų įstatymas.

30. Tai, kad Konstitucijoje (jos 112 straipsnio 5 dalyje) yra eksplicitiškai įtvirtinti tik šioje dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimai Respublikos Prezidentui patarti, kai jis į ją kreipiasi dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, savaime nereiškia, kad minėta speciali teisėjų institucija gali turėti tik šiuos Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje eksplicitiškai nurodytus įgaliojimus ir negali turėti kitų įgaliojimų, kuriuos jai įstatymų leidėjas būtų nustatęs Teismų įstatymu.

30.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios teisėjų institucijos konstituciniai įgaliojimai yra susiję su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, bei tam tikrų teisminę valdžią vykdančių teisėjų korpuso narių, įstatymo nustatyta tvarka paskirtų arba išrinktų į minėtą specialią teisėjų instituciją, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros. Tai suponuoja įstatymų leidėjo teisę nustatyti ir tokius minėtos specialios teisėjų institucijos įgaliojimus, kurie nėra *expressis verbis* nustatyti Konstitucijoje (jos 112 straipsnio 5 dalyje), bet kyla iš šios specialios teisėjų institucijos konstitucinių įgaliojimų, susijusių su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, t. y. įgaliojimų, susijusių su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros, taip pat galimybių asmenims siekti teisėjo karjeros užtikrinimu. Antai Konstitucija nedraudžia įstatymu nustatyti, kad ši speciali teisėjų institucija turi įgaliojimus inicijuoti drausmės bylų iškėlimą teisėjams, įgaliojimus skirti teisėjų egzaminų komisijos narius ir kt. (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

30.2. Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, teisminės valdžios visavertiškumas ir nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, apimančią *inter alia* teismų darbo organizavimą, teisėjų profesinio korpuso veiklą. Minėta, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija yra svarbus Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos elementas; ji negali būti nesudaryta.

Kita vertus, iš ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose Konstitucinio Teismo suformuotos teisminės valdžios oficialios konstitucinės doktrinos matyti, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija nėra vienintelis Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos elementas. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, paisydamas konstitucinio teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, kitų Konstitucijos nuostatų, turi įgaliojimus įstatymu įtvirtinti ir kitas teisminės valdžios savivaldos institucijas, nustatyti jų sudarymo tvarką, įgaliojimus ir kt. Maža to, siekiant užtikrinti teisminės valdžios savivaldos veiksmingumą, taip pat atsižvelgiant į tai, kad, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, savavaldė teisminė valdžia pagal Konstituciją negali būti pernelyg centralizuota, kai kurios tokios kitos institucijos netgi turi būti sudarytos, visų pirma turi būti demokratiškai sušauktas įstatymo numatytas teisėjų (ar jų atstovų) susirinkimas, be kurio Teismo, kaip visavertės, savarankiškos valstybės valdžios, savivalda apskritai neįmanoma. Reguluodamas su tokių institucijų sudarymu susijusius santykius, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją.

Tačiau pažymėtina, kad jeigu įstatymų leidėjas pasirinktų tokį teisminės valdžios savivaldos modelį, kad, be demokratiškai sušaukto įstatymo numatyto teisėjų (ar jų atstovų) susirinkimo, būtų tik viena teisėjų savivaldos institucija, vykdanči *inter alia* Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nustatytus įgaliojimus patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ir atleidimo iš pareigų, ir kartu būtų įtvirtinti teisiniai (*inter alia* procedūriniai) mechanizmai, neleidžiantys pernelyg centralizuoti savavaldės teisminės valdžios, tai savaime nereikštų, kad yra nukrypstama nuo Konstitucijoje įtvirtintos Teismo, kaip savarankiškos ir savavaldės valstybės valdžios, sampratos.

30.3. Pažymėtina, kad Teismų įstatymu įtvirtinės įvairias Teismo, kaip savarankiškos

valstybės valdžios, savivaldos institucijas (t. y. pasirinkęs tokį teisminės valdžios savivaldos modelį, pagal kurį minėtų institucijų yra keletas), įstatymų leidėjas (ypač atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti visuomenės pasitikėjimą teismine valdžia, teise, valstybės teisine sistema) gali įstatymu nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad į minėtas kitas teismų savivaldos institucijas įeitų ne vien teisėjai, bet ir kiti asmenys. Tai savaime neturėtų būti vertintina kaip teisminės valdžios savavaldiškumo, savarankiškumo, visavertiškumo paneigimas. Tačiau ir tokiu atveju kiekvienos iš šių kitų Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucijų narių absoliučią daugumą turi sudaryti teisėjai, be to, tokių institucijų vadovai (pirmininkaujantys asmenys) taip pat gali būti tik teisėjai.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad jeigu įstatymu būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad į tam tikras teisminės valdžios savivaldos institucijas įeina ne vien teisėjai, bet ir kiti asmenys, tokios institucijos pagal Konstituciją negalėtų vykdyti Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytų įgaliojimų – patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, nes būtų pažeista Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, 112 straipsnio 5 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas. Minėti įgaliojimai, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, priklauso tik Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai teisėjų institucijai, t. y. tokiai institucijai, kurią pagal Konstituciją sudaro vien teisėjai (ir kuri yra sudaryta pirmiausia šioje dalyje nurodytam tikslui).

31. Konstitucinis Teismas savo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra konstatavęs, kad tuometiniame Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai formuojant teisminę valdžią – tai reikšmingas valstybės vadovo konstitucinio statuso elementas, kad nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų šioje srityje pakeitimas ar apribojimas, taip pat tokios šių įgaliojimų įgyvendinimo tvarkos nustatymas, kai Respublikos Prezidento veiksmai būtų saistomi Konstitucijoje nenumatytų institucijų ar pareigūnų sprendimų, reikštų Respublikos Prezidento konstitucinės kompetencijos pasikeitimą. Pažymėtina, kad ir Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl visų teismų teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų pakeitimas ar apribojimas reikštų Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos paskirties, kylančios iš pačios Konstitucijos, pakeitimą.

32. Minėta, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi įgaliojimus nustatyti Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios teisėjų institucijos sudarymo tvarką. Tai turi būti padaryta Teismų įstatyme. Nustatydamas tokią tvarką įstatymų leidėjas negali nepaisyti *inter alia* tos aplinkybės, kad joks teisminės valdžios pareigūnas negali būti traktuojamas kaip visos teisminės valdžios vadovas ar atstovas santykiuose su kitomis valstybės valdžiomis ir kad savavaldė teisminė valdžia pagal Konstituciją apskritai negali būti pernelyg centralizuota. Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo nepriklausomumas suponuoja vienodą visų teisėjų teisinį statusą vykdant teisingumą: negali būti nustatomos nevienodos teisėjų nepriklausomumo vykdant teisingumą (sprendžiant bylas), savarankiškumo garantijos; joks teisėjas vykdydamas teisingumą nėra ir negali būti pavaldus jokiai kitam teisėjui arba kurio nors teismo (*inter alia* teismo, kuriame dirba, taip pat aukštesnės grandies ar instancijos teismo) pirmininkui. Privalu paisyti ir tos aplinkybės, kad Konstitucijoje įtvirtinta Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivalda ir vienodas teisėjų teisinis statusas suponuoja *inter alia* tai, kad ir savivaldos institucijose visi teisėjai turi vienodą teisinį statusą, vadinasi, ir teisminės valdžios savivaldos institucijose jie yra lygūs ir nėra pavaldūs jokiai kitam teisėjui (taip pat ir aukštesnės grandies arba instancijos teismo teisėjui ar pirmininkui). Taigi teisminės valdžios savivaldos institucijose joks teisėjas negali turėti daugiau teisių nei kuris nors kitas teisėjas. Todėl įstatymų leidėjas pagal Konstituciją negali įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos vadovu kuris nors teisėjas taptų *ex officio* (pagal pareigas). Konstatuotina, kad Konstitucija toleruoja tik tokią jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos vadovo (pirmininkaujančio asmens) rinkimo tvarką, kai šios specialios teisėjų

institucijos vadovą (pirmininkaujantį asmenį) išrenka patys šios institucijos nariai arba demokratiškai sušauktas įstatymo numatytas teisėjų (ar jų atstovų) susirinkimas (galintis rinkti ir pačios šios specialios teisėjų institucijos narius). Kitoks teisinis reguliavimas, t. y. toks, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos vadovu *ex officio* yra kuris nors teisėjas (kurio nors teismo pirmininkas), būtų nesuderinamas su *inter alia* Konstitucijoje įtvirtintu Teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, savivaldos principu, taip pat su konstituciniu teisinės valstybės principu.

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijoje įtvirtintą Teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, savivaldos principą, savavaldės teisminės valdžios decentralizuotumą atitiktų ir rotacinis vadovavimas (pirmininkavimas) minėtai specialiai teisėjų institucijai.

33. Šiek tiek kitaip vertintina galimybė tam tikriems teisėjams *ex officio* būti Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos nariais.

Minėti konstituciniai imperatyvai (savavaldės teisminės valdžios decentralizuotumas, teisėjo nepriklausomumas, visų teisėjų vienodas teisinis statusas vykdant teisingumą, teisėjo nepavaldumas vykdant teisingumą jokiam kitam teisėjui ar kurio nors teismo pirmininkui ir t. t.) suponuoja demokratišką šios specialios teisėjų institucijos formavimo tvarką. Taigi pagal Konstituciją šios specialios teisėjų institucijos narius, bent absoliučią jų daugumą, turi demokratiškai išrinkti patys teisėjai (jų atstovai); rinkimų tvarka turi būti tokia, jie turi būti organizuoti ir vykdomi taip, kad nebūtų sudaryta prielaidų abejoti šių rinkimų demokratiškumu, *inter alia* tuo, ar kurie nors teisėjai renkant minėtą specialią teisėjų instituciją nebuvo traktuojami kaip nelygūs kitiems ir kt.

Kartu paminėtina, jog Konstitucijai neprieštarautų ir toks teisinis reguliavimas, kad minėtos specialios teisėjų institucijos nariais kai kurie teisėjai (palyginti nedidelė jos narių dalis), būtent Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų aukščiausiosios grandies specializuotų teismų (šiuo metu – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) pirmininkai, taptų *ex officio*. Konstitucijai neprieštarautų ir toks teisinis reguliavimas, kad minėtos specialios teisėjų institucijos nariai būtų teisėjai, išrinkti pakankamai gausios Lietuvos Respublikos teismų teisėjus vienijančios visuomeninės teisėjų organizacijos; tačiau pabrėžtina, kad tokie teisėjai turėtų sudaryti palyginti nedidelę minėtos specialios teisėjų institucijos narių dalį; šiuo atveju rinkimų tvarka taip pat turi būti tokia ir jie turi būti organizuoti ir vykdomi taip, kad nebūtų sudaryta prielaidų abejoti šių rinkimų demokratiškumu. Konstitucijai taip pat neprieštarautų toks teisinis reguliavimas, kad palyginti nedidelę dalį šios specialios teisėjų institucijos narių skirtų Respublikos Prezidentas ir (arba) teisingumo ministras (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas).

Šiame kontekste pabrėžtina, jog tai, kad kai kuriuos specialios teisėjų institucijos narius gali paskirti Respublikos Prezidentas ir (arba) teisingumo ministras, jokių būdu negali būti interpretuojama kaip šių teisėjų buvimas Respublikos Prezidento arba teisingumo ministro atstovais arba įgaliotiniais nurodytoje specialioje teisėjų institucijoje: pagal Konstituciją negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad tokie teisėjai turėtų kaip nors atsiskaityti Respublikos Prezidentui ir (arba) teisingumo ministrui už savo veiklą Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytoje specialioje įstatymo numatytoje teisėjų institucijoje, kad Respublikos Prezidentas ir (arba) teisingumo ministras galėtų duoti jiems kokių nors pavedimų, nurodymų ir pan. Jeigu Teismų įstatymu būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad kai kuriuos nurodytos specialios teisėjų institucijos narius skiria Respublikos Prezidentas ir (arba) teisingumo ministras, tie teisėjai, tapę šios specialios teisėjų institucijos nariais ne rinkimų, bet minėto paskyrimo būdu, vis tiek turi likti absoliučiai nepriklausomi nuo juos paskyrusių Respublikos Prezidento ir (arba) teisingumo ministro. Kitoks teisinis reguliavimas, t. y. toks, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos nariais ne rinkimų būdu tapę, bet Respublikos Prezidento ir (arba) teisingumo ministro paskirti teisėjai būtų traktuojami kaip šių valstybės pareigūnų atstovai arba įgaliotiniai nurodytoje specialioje teisėjų institucijoje, būtų nesuderinamas su *inter alia* Konstitucijoje įtvirtintu Teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, savivaldos principu,

taip pat su konstituciniu valdžių padalijimo principu, konstituciniu teisinės valstybės principu.

34. Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje įtvirtinti šioje dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimai suponuoja tokią šios specialios teisėjų institucijos sudarymo tvarką, kad jos nariais būtų įvairių grandžių bendrosios kompetencijos teismų ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (šiuo metu – administracinių teismų) teisėjai. Tai užtikrintų toks teisinis reguliavimas, kad kiekvienai bendrosios kompetencijos teismų, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (šiuo metu – administracinių teismų) grandžiai nurodytoje specialioje teisėjų institucijoje būtų nustatytas tam tikras skaičius vietų ir kad šios specialios teisėjų institucijos atitinkamus narius (paisant tai teismų grandžiai nustatyto vietų skaičiaus) rinktų būtent tos grandies teismo (teismų) teisėjai.

Tai, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija turi konstitucinius įgaliojimus patarti Respublikos Prezidentui *inter alia* dėl teisėjų paaukštinimo (kaip ir paskyrimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų), reiškia, jog ši speciali teisėjų institucija turi ir įgaliojimus vertinti teisėjų kvalifikaciją. Minėta, kad patarimai Respublikos Prezidentui turi būti duodami įvertinus atitinkamų asmenų profesinį pasirengimą. Ar žemesnės grandies teismų teisėjai turi tokią kvalifikaciją, yra taip profesiskai pasirengę, kad galėtų būti paaukštinti (*inter alia* paskirti aukštesnės grandies teisėjais), geriausiai spręsti gali būtent tų teismų, kurie yra aukščiausia apeliacinė ir aukščiausia kasacinė instancija, teisėjai (be abejo, ne vien jie). Todėl būtų konstituciškai pagrįstas toks teisinis reguliavimas, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytoje specialioje teisėjų institucijoje būtų nustatomas toks skaičius vietų kiekvienos bendrosios kompetencijos teismų grandžių teisėjams, taip pat kiekvienos pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (šiuo metu – administracinių teismų) grandžių teisėjams, kad šios specialios teisėjų institucijos narių daugumą sudarytų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismų (šiuo metu administracinių teismų sistemoje – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) teisėjai.

35. Minėta, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija turi būti sudaryta vien iš teisėjų. Šios specialios teisėjų institucijos konstitucinis statusas suponuoja tai, kad jos nariams gali ir turi būti nustatomi tam tikri aukšti reikalavimai: jos nariais gali būti tik teisėjai, turintys aukštą kvalifikaciją, pakankamai didelę teisėjo darbo patirtį, taip pat autoritetą teisėjų profesinėje bendruomenėje. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad minėtos specialios teisėjų institucijos rinkimų tvarka turi būti tokia, jie turi būti organizuoti ir vykdomi taip, kad nebūtų sudaryta prielaidų abejoti šių rinkimų demokratiškumu.

36. Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija pagal Teismų įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra Teismų taryba. Teismų įstatymo 119 straipsnio 1 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad Teismų taryba yra vykdomoji teismų savivaldos institucija, užtikrinanti teismų ir teisėjų nepriklausomumą.

Pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) Teismų tarybą sudaro 24 nariai, būtent: 1) pagal pareigas (*ex officio*) – Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, Apeliacinio teismo pirmininkas, Vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas, Respublikos Prezidento įgaliotas atstovas, Seimo Pirmininko įgaliotas atstovas, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas ar jo pavaduotojas, Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas ar jo pavaduotojas, teisingumo ministras ar jo įgaliotas viceministras ir finansų ministras ar jo įgaliotas viceministras (1 punktą); 2) Visuotiniame teisėjų susirinkime išrinkti teisėjai (kurių kandidatūras Visuotiniame teisėjų susirinkime iškelia atitinkamų teismų atstovai): vienas – nuo Aukščiausiojo Teismo, vienas – nuo Apeliacinio teismo, vienas – nuo Vyriausiojo administracinio teismo, po vieną – iš penkių apygardų teismų teisėjų, po vieną – iš kiekvieno apygardos teismo teritorijoje esančių apylinkių teismų teisėjų, vienas – nuo visų apygardų administracinių teismų (2 punktą); 3) daugiausia teisėjų vienijančios teisėjų visuomeninės organizacijos išrinktas teisėjas (3 punktą).

Teismų įstatyme taip pat nustatyta, kad Teismų tarybos pirmininku pagal pareigas yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas (119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija)).

Taigi Teismų įstatyme (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Teismų taryba yra sudaroma iš teisėjų, taip pat iš asmenų, kurie nėra teisėjai. Pagal šį įstatymą vieni teisėjai į Teismų tarybą įeina pagal pareigas (*ex officio*), kiti yra renkami; asmenys, kurie nėra teisėjai, Teismų tarybos nariais taip pat tampa skirtingais būdais: vieni – *ex officio*, kiti – kai juos į Teismų tarybą paskiria tam įgaliojimus turintys subjektai, nurodyti Teismų įstatyme. Minėta ir tai, kad pagal Teismų įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) Teismų tarybos pirmininku *ex officio* yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

37. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad tokiu teisiniu reguliavimu, kai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją sudaro ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, yra nepaisoma Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinės sampratos, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies, konstitucinio teisinės valstybės principo.

Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustačius tokį teisinį reguliavimą, kad Teismų tarybą, kuri pagal šį įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) turi įgaliojimus patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų skyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, t. y. kuri veikia kaip Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija, sudaro ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, yra nepaisoma Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies, 112 straipsnio 5 dalies, konstitucinių valdžių padalijimo principo, konstitucinio teisinės valstybės principo.

38. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

39. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad toks teisinis reguliavimas, kai Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos vadovas *ex officio* yra kuris nors teisėjas (kurio nors teismo pirmininkas), yra nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu Teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, savivaldos principu, su konstituciniu teisinės valstybės principu, su Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valdžios galias riboja Konstitucija, neleidžiančia *inter alia* jokiam pareigūnui įstatymu nustatyti daugiau galių, negu leidžia Konstitucija.

Teismų įstatymo 119 straipsnio 5 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) įtvirtinus nuostatą, kad Teismų tarybos pirmininku pagal pareigas yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, yra pažeidžiami Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas.

40. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 119 straipsnio 5 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nuostata „Teismų tarybos pirmininku pagal pareigas yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas“ prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

41. Konstatavus, kad Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui, konstatuotina ir tai, kad pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) sudaryta Teismų taryba negali turėti tokių įgaliojimų, kurie Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatytai teisėjų institucijai priklauso pagal minėtą Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį, t. y. ji negali turėti įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų.

Beje, paminėtina ir tai, kad šitaip sudaryta Teismų taryba taip pat negali turėti tokių įgaliojimų, kurie kyla iš Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinių įgaliojimų, susijusių su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, t. y. tokių kitų įgaliojimų, susijusių su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros, taip pat su galimybių asmenims siekti teisėjo karjeros užtikrinimu. Atitinkamas teisinis reguliavimas, įtvirtinantis tokius kitus įgaliojimus, šioje konstitucinės justicijos byloje nėra tyrimo dalykas.

42. Teismų įstatyme (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra nustatyti tokie Teismų tarybos įgaliojimai, susiję su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų:

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo teisėjo skyrimo (56 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Respublikos Prezidentas, gavęs Atrankos komisijos išvadą dėl pretendentų į teisėjus, ne vėliau kaip per 30 dienų pateikia Teismų tarybai svarstyti konkrečias kandidatūras, prašydamas Teismų tarybos patarimo (56 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija));

- Teismų taryba svarsto asmenų skyrimo į laisvą apylinkės teismo teisėjo vietą klausimą (56 straipsnio 4 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria dėl konkrečios kandidatūros į apylinkės teismo teisėjo vietą Respublikos Prezidentui; į laisvą apylinkės teisėjo vietą Teismų taryba gali patarti dėl dviejų ar daugiau kandidatūrų (56 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų tarybos pirmininkas per penkias dienas raštu praneša Respublikos Prezidentui Teismų tarybos sprendimą dėl apylinkės teismo teisėjo skyrimo (56 straipsnio 6 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos administracinio teismo ar apygardos teismo teisėjo perkėlimo (63 straipsnio 4 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apygardos teismo, apygardos administracinio teismo teisėjo skyrimo (70 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba svarsto kandidatūras į apygardos teismo, apygardos administracinio teismo teisėjus (70 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Vyriausiojo administracinio teismo teisėjo skyrimo (71 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba svarsto kandidatūras į Vyriausiojo administracinio teismo teisėjus (71 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Lietuvos apeliacinio teismo teisėjo skyrimo (72 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba svarsto kandidatūras į Lietuvos apeliacinio teismo teisėjus (72 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos teismo, apygardos administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko skyrimo (74 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo skyrimo (75 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

- Teismų taryba svarsto kandidatūras į apylinkės teismo, apygardos administracinio teismo, apygardos teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko pareigas (76 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija));

- Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko, skyriaus pirmininko skyrimo (77 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

– Teismų taryba svarsto kandidatūras į Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko, skyriaus pirmininko pareigas (78 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija));

– Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko, Lietuvos apeliacinio teismo skyriaus pirmininko, Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, apygardos teismo pirmininko ir skyriaus pirmininko, apygardos administracinio teismo pirmininko ir pirmininko pavaduotojo, apylinkės teismo pirmininko ir pirmininko pavaduotojo atleidimo iš pareigų (81 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

– Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos administracinio teismo, apygardos teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų atleidimo iš pareigų (90 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

– Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl teisėjų skyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ir atleidimo iš pareigų (120 straipsnio 3 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija));

– Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl teismų pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų, skyrių pirmininkų skyrimo ir atleidimo iš pareigų (120 straipsnio 4 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija)).

43. Konstatavus, kad pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) sudaryta Teismų taryba negali turėti tokių įgaliojimų, kurie Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai priklauso pagal minėtą Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalį (t. y. negali turėti įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų), konstatuotina, kad tokia Teismų taryba negali turėti tokių įgaliojimų, kurie jai yra nustatyti Teismų įstatymo 56 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 3 dalyje (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 4, 5, 6 dalyse (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 63 straipsnio 4 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 70 straipsnio 2, 3 dalyse (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 71 straipsnio 2, 3 dalyse (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 72 straipsnio 2, 3 dalyse (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 74 straipsnio 1 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 75 straipsnio 1 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 76 straipsnio 1 dalyje (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 77 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 78 straipsnio 1 dalyje (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 81 straipsnio 7 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 90 straipsnio 7 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio 3, 4 punktuose (2002 m. sausio 24 d. redakcija).

44. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja ir Teismų įstatymo 56 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 3 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 4, 5, 6 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 63 straipsnio 4 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 70 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 71 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 72 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 74 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos teismo, apygardos administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko skyrimo, 75 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo skyrimo, 76 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 77 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 78 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija), 81 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 90 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio 3, 4 punktai (2002 m. sausio 24 d. redakcija).

45. Paminėtina, kad Teismų įstatyme (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) įtvirtintai Teismų tarybai šiame įstatyme yra nustatyti ne tik tie įgaliojimai, kurie yra susiję su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo,

paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų ir kurie yra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje, bet ir tam tikri kiti įgaliojimai (*inter alia* įgaliojimai, kylantys iš Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinių įgaliojimų, susijusių su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, kurie, kaip minėta, yra susiję su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros, taip pat galimybių asmenims siekti teisėjo karjeros užtikrinimu), kurie nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje.

Atsižvelgiant į tai, kad į pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) sudarytą Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, ir konstatavus, kad Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, prieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, konstatuotina ir tai, kad pagal Konstituciją tokia Teismų taryba negali turėti ir vykdyti tokių įgaliojimų, kuriuos gali turėti tik teisminės valdžios savivaldos institucija, sudaryta vien iš teisėjų.

Tačiau nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) sudaryta Teismų taryba negali turėti ir vykdyti visų arba tam tikros dalies įgaliojimų, nustatytų šio įstatymo 120 straipsnio 15 punkte (2003 m. sausio 21 d. redakcija), pagal kurį Teismų taryba svarsto ir aprobuoja pasiūlymus dėl teismų investicinių programų projektų ir pasiūlymus dėl apylinkių teismų, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų biudžetų projektų ir pateikia juos Vyriausybei, 127 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), pagal kurią asignavimų valdytojai – teismai pasiūlymus dėl savo biudžetų projektų pateikia Teismų tarybai svarstyti, o ši juos pateikia svarstyti Vyriausybei, taip pat 128 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), pagal kurią Teismų taryba aprobuoja valstybės investicijų programų projektus (o valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija).

46. Šioje konstitucinės justicijos byloje nėra tiriama, ar Konstitucijai neprieštarauja Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) straipsniai (jų dalys), įtvirtinantys daugelį Teismų tarybos įgaliojimų, būtent tokius įgaliojimus, kurie nėra tiesiogiai susiję su patarimu Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų.

Kartu pabrėžtina, jog tai, kad minėti kiti Teismų tarybos įgaliojimai nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje, negali būti traktuojama kaip jų „aprobavimas“ ir negali būti aiškinama, esą dėl to, kad Konstitucinis Teismas atitinkamų Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) straipsnių (jų dalių) šioje konstitucinės justicijos byloje nepripažino prieštaraujančiais Konstitucijai, tie kiti Teismų tarybos įgaliojimai savaime atitinka Konstituciją.

47. Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus Respublikos Prezidentui parenka ir pasiūlo Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, taip pat kad šis pasiūlymas Respublikos Prezidento nesaisto.

48. Sprendžiant, ar Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai, pabrėžtina, kad pagal Konstituciją visų grandžių bendrosios kompetencijos teismų, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (šiuo metu – administracinių teismų) pirmininkai neturi jokių kitų įgaliojimų, išskyrus jiems, kaip atitinkamo teismo teisėjams, turintiems vykdyti teisingumą – spręsti bylas, priskirtus įgaliojimus, taip pat jiems, kaip atitinkamų teismų – institucijų vadovams, iš Konstitucijos ir įstatymų kylančius įgaliojimus organizuoti atitinkamo teismo darbą. Iš Konstitucijoje įtvirtintos teismų institucinės sistemos, jos hierarchijos kyla *inter alia* tokie aukštesnės grandies teismų pirmininkų įgaliojimai, kaip drausminių bylų (kitų panašaus pobūdžio bylų) inicijavimas atitinkamų žemesnės grandies teismų teisėjams, šių teismų pirmininkams. Tačiau iš Konstitucijos nekyla, kad

kurio nors bendrosios kompetencijos teismo, neišskiriant nė Aukščiausiojo Teismo, ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo (šiuo metu – administracinio teismo) pirmininkas santykiuose su kitomis valstybės institucijomis, kitais valstybės pareigūnais turėtų tokius įgaliojimus, kurie lemtų kitų valstybės institucijų, jų pareigūnų priimamus sprendimus ar nuo kurių tie sprendimai iš esmės priklausytų.

49. Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškinamas atsižvelgiant į tai, kad šioje dalyje įtvirtintos nuostatos sudaro vieną visumą ir negali būti atsietos viena nuo kitos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra išdėstyta taip, kad esama pagrindo ją aiškinti nevienodai, taip pat ir taip, esą joje nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Respublikos Prezidentas kandidatus į Aukščiausiojo Teismo teisėjus gali rinktis tik iš Aukščiausiojo Teismo pirmininko pateiktų kandidatūrų, o jeigu Aukščiausiojo Teismo pirmininko pateikta kandidatūra Respublikos Prezidentui yra nepriimtina, toks Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlymas Respublikos Prezidento nesaisto tik tuo atžvilgiu, kad Respublikos Prezidentas gali paprašyti Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlyti kitą kandidatą į Aukščiausiojo Teismo teisėjus.

Tačiau (ypač atsižvelgiant į tai, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra eksplicitiškai įtvirtinta, jog Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlymas Respublikos Prezidento nesaisto) nėra visiškai paneigta galimybė Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) aiškinti ir kitaip, būtent kaip nustatančią, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkas yra tik vienas iš subjektų, turinčių teisę siūlyti Respublikos Prezidentui Aukščiausiojo Teismo teisėjo kandidatūrą. Šitaip aiškinant Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalį (2004 m. sausio 24 d. redakcija) konstatuotina, kad pagal ją Aukščiausiojo Teismo pirmininkas turi pareigą pasiūlyti Respublikos Prezidentui kandidatą į atsilaisvinsią (ar netrukus atsilaisvinsiančią) Aukščiausiojo Teismo teisėjo vietą ir padaryti tai kaip galima greičiau, kad ši laisva vieta nebūtų neužimta arba būtų neužimta kuo trumpiau, bet neturi teisės primesti Respublikos Prezidentui vien savo paties parinkto kandidato.

Atsižvelgiant į Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nuostatų sąsajas, taip pat į Konstitucinio Teismo aktuose (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime) suformuluotą oficialios konstitucinės doktrinos nuostatą, kad įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti, kokie subjektai parenka teisėjų kandidatūras Respublikos Prezidentui, konstatuotina, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas neužkerta kelio Respublikos Prezidentui pasirinkti kandidatą į Aukščiausiojo Teismo teisėjus ne tik iš Aukščiausiojo Teismo pirmininko pateiktų kandidatūrų, bet ir iš tų, kurių Aukščiausiojo Teismo pirmininkas nėra pasiūlęs ir kurie atitinka įstatyme nustatytus reikalavimus asmenims, kurie gali būti paskirti Aukščiausiojo Teismo teisėjais.

Tik šitaip suprantant Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą galima konstatuoti, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, kaip šio teismo teisėjas ir vadovas, neįsiterpia į Respublikos Prezidento konstitucinius įgaliojimus.

Taigi Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) formuluočių teisinis nekorektiškumas savaime nėra pakankamas pagrindas pripažinti šią dalį prieštaraujančia Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

50. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 112 straipsnio 2, 5 dalims, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

51. Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

52. Atskleidžiant Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) turinį konstatuotina, jog joje yra įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kad teisę Respublikos Prezidentui patarti, kurį iš paskirtų Aukščiausiojo Teismo teisėjų skirti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininku, turi tik Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Šiame kontekste pažymėtina, jog nei Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), nei kituose šio įstatymo straipsniuose nėra nustatyta, kad toks Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarimas Respublikos Prezidentui Respublikos Prezidento nesaisto.

Todėl konstatuotina, jog Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad jei Aukščiausiojo Teismo pirmininkas nepataria Respublikos Prezidentui dėl Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko kandidatūros, Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko kandidatūros.

Tokiu teisiniu reguliavimu konstituciškai nepagrįstai yra išplečiami Aukščiausiojo Teismo pirmininko, kaip šio teismo teisėjo ir institucijos vadovo, įgaliojimai, suvaržomi Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai formuoti, patarus Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai, teisėjų korpusą, taip pat yra įsiterpiama į šios specialios teisėjų institucijos konstitucinę kompetenciją.

53. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui (pagal kurį, kaip minėta, Respublikos Prezidentas *inter alia* teikia Seimui Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras, o paskyrus visus Aukščiausiojo Teismo teisėjus, iš jų teikia Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo pirmininką), 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

54. Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

55. Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nuostata, kad teisę patarti Respublikos Prezidentui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką turi Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, vertintina atsižvelgiant į tai, kad nei Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), nei kituose šio įstatymo straipsniuose nėra nustatyta, jog tokio Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarimo Respublikos Prezidentui atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų nebuvimas Respublikos Prezidento nesaisto.

Todėl konstatuotina, jog Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkui nepatarus Respublikos Prezidentui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko.

Tokiu teisiniu reguliavimu konstituciškai nepagrįstai yra išplečiami Aukščiausiojo Teismo pirmininko, kaip šio teismo teisėjo ir institucijos vadovo, įgaliojimai, suvaržomi Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai formuoti, patarus Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai, teisėjų korpusą, taip pat yra įsiterpiama į šios specialios teisėjų institucijos konstitucinę kompetenciją.

56. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

57. Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėją iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, pasiūlius Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

58. Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatytas

teisinis reguliavimas, kad teisę pasiūlyti Respublikos Prezidentui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėją turi Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, vertintinas atsižvelgiant į tai, kad nei Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), nei kituose šio įstatymo straipsniuose nėra nustatyta, kad tokio Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlymo Respublikos Prezidentui atleisti Aukščiausiojo Teismo teisėją iš pareigų nebuvimas Respublikos Prezidento nesaisto.

Todėl konstatuotina, jog Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkui nepasiūlius Respublikos Prezidentui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėjo Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui atleisti iš pareigų Aukščiausiojo Teismo teisėjo.

Tokiu teisiniu reguliavimu yra konstituciškai nepagrįstai išplečiami Aukščiausiojo Teismo pirmininko, kaip šio teismo teisėjo ir institucijos vadovo, įgaliojimai, suvaržomi Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai formuoti, patarus Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai, teisėjų korpusą, taip pat yra įsiterpiama į šios specialios teisėjų institucijos konstitucinę kompetenciją.

59. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko įgaliojimai dalyvauti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų, šio teismo skyrių pirmininkų skyrimo ir atleidimo procedūroje yra įtvirtinti ne tik Teismų įstatyme, bet ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute, kurį Seimas 1995 m. balandžio 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos įstatymu „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas“ (toliau – ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas), įsigaliojusių 1995 m. gegužės 3 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas buvo ne kartą keičiamas ir papildomas.

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 3 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkus, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui pasiūlius, iš paskirtų teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu. Ši nuostata yra susijusi su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 11 straipsnio 3 dalies 13 punktu (1996 m. liepos 4 d. redakcija), pagal kurį Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo senatui pritarus, siūlo Respublikos Prezidentui iš paskirtų teisėjų teikti Seimui Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų kandidatūras. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 4 dalyje (1996 m. liepos 4 d. redakcija) nustatyta, kad, skyriaus pirmininką atleidus iš pareigų, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas kitą skyriaus pirmininko kandidatūrą pateikia svarstyti Aukščiausiojo Teismo senatui, o Aukščiausiojo Teismo senatui pritarus, skyriaus pirmininko kandidatūra pateikiama Respublikos Prezidentui.

62. Pažymėtina, kad nei nurodytuose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto straipsniuose, nei kitur šiame statute (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nėra nustatyta, jog Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlymai Respublikos Prezidentui dėl Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų skyrimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidento nesaisto. Vadinasi, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 11 straipsnio 3 dalies 13 punkte (1996 m. liepos 4 d. redakcija), 17 straipsnio 3 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 dalyje (1996 m. liepos 4 d. redakcija) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkui nepateikus atitinkamo pasiūlymo Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui skirti ar atleisti Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko.

Tokiu teisiniu reguliavimu konstituciškai nepagrįstai yra išplečiami Aukščiausiojo Teismo pirmininko, kaip šio teismo teisėjo ir institucijos vadovo, įgaliojimai, suvaržomi Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai formuoti, patarus Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai, teisėjų korpusą, taip pat įsiterpiama į šios specialios teisėjų institucijos konstitucinę kompetenciją.

63. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš paskirtų šio teismo teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

64. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais darytina išvada, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 11 straipsnio 3 dalies 13 punktas (1996 m. liepos 4 d. redakcija), 17 straipsnio 3 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 dalis (1996 m. liepos 4 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 1 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras parenka Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

66. Pažymėtina, kad nei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 1 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), nei kitur šiame statute (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nėra nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininko pasiūlymai Respublikos Prezidentui dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūrų Respublikos Prezidento nesaisto. Vadinas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 1 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Aukščiausiojo Teismo pirmininkui nepateikus atitinkamo pasiūlymo Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui skirti Aukščiausiojo Teismo teisėjo.

Tokiu teisiniu reguliavimu konstituciškai nepagrįstai yra išplečiami Aukščiausiojo Teismo pirmininko, kaip šio teismo teisėjo ir institucijos vadovo, įgaliojimai, suvaržomi Respublikos Prezidento konstituciniai įgaliojimai formuoti, patarus Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytai specialiai įstatymo numatyta teisėjų institucijai, teisėjų korpusą, taip pat yra įsiterpiama į šios specialios teisėjų institucijos konstitucinę kompetenciją.

67. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad kandidatūras į Aukščiausiojo Teismo teisėjus Respublikos Prezidentui parenka ir pasiūlo Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, taip pat kad šis pasiūlymas Respublikos Prezidento nesaisto, nors ir suformuluota teisiškai nekorektiškai, Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja tik jeigu ji yra aiškinama atsižvelgiant į tai, kad joje yra eksplacitiškai įtvirtinta, jog Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarimas Respublikos Prezidento nesaisto.

Konstatuota ir tai, kad Teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėją iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, pasiūlius Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

68. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais darytina išvada, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 1 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 18 straipsnio 3 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjai ir skyrių pirmininkai atleidžiami iš pareigų Seimo nutarimu pagal Respublikos Prezidento teikimą, pasiūlius Aukščiausiojo Teismo pirmininkui.

70. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo

skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, patarus Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, 90 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėją iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu, pasiūlius Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstatuota ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 11 straipsnio 3 dalies 13 punktas (1996 m. liepos 4 d. redakcija), pagal kurį Aukščiausiojo Teismo pirmininkas Aukščiausiojo Teismo senatui pritarus, siūlo Respublikos Prezidentui iš paskirtų teisėjų teikti Seimui Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkų kandidatūras, šio statuto 17 straipsnio 1 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų kandidatūras parenka Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, šio straipsnio 3 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo skyrių pirmininkus, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui pasiūlius, iš paskirtų teisėjų skiria Seimas Respublikos Prezidento teikimu, šio straipsnio 4 dalis (1996 m. liepos 4 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad, skyriaus pirmininką atleidus iš pareigų, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas kitą skyriaus pirmininko kandidatūrą pateikia svarstyti Aukščiausiojo Teismo senatui, o Aukščiausiojo Teismo senatui pritarus, skyriaus pirmininko kandidatūra pateikiama Respublikos Prezidentui, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

71. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais darytina išvada, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 18 straipsnio 3 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

72. Teismų įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad Aukščiausiojo Teismo organizavimo ir veiklos klausimus nustato šis įstatymas bei įstatymu patvirtintas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas. Minėta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas Seimo buvo priimtas 1995 m. balandžio 18 d. įstatymu „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas“ ir įsigaliojo 1995 m. gegužės 3 d. Taigi šiuo metu galiojantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas buvo priimtas ne Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) pagrindu, o vienos iš ankstesnių redakcijų (1994 m. birželio 17 d.) Teismų įstatymo pagrindu; jame buvo daromi tam tikri pakeitimai ir papildymai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto preambulėje nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas reguliuoja Aukščiausiojo Teismo veiklą, kurios nereglamentuoja galiojantys įstatymai.

Minėta, kad pagal Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalį teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Teismų įstatymas. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Konstitucija ne tik įpareigoja įstatymų leidėją visų Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodytų Lietuvos Respublikos teismų steigimą ir kompetenciją (taigi ir visų bendrosios kompetencijos teismų, neišskiriant nė Aukščiausiojo Teismo, statusą, formavimą, įgaliojimų vykdymą (veiklą) bei jo garantijas, šių teismų teisėjų statusą ir t. t.) nustatyti įstatymu, bet ir *expressis verbis* įtvirtina to įstatymo pavadinimą – tai Teismų įstatymas; tik tam tikri su minėtais santykiais susiję santykiai gali būti reguliuojami ir kitais įstatymais.

Pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalį visi teismų, taigi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, sudarymo, jų kompetencijos, teisėjų teisinio statuso, kiti teismų funkcionavimo santykiai gali ir turi būti reguliuojami ne bet kokių įstatymų, o būtent Teismų įstatymu, jie negali būti reguliuojami *inter alia* įstatymu priimtame (ar patvirtintame) kokiame nors kitame teisės akte. Šiame kontekste pažymėtina, kad minėti santykiai negali būti reguliuojami ir Seimo 1995 m. balandžio 18 d. įstatymu priimtame Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

Ypač pabrėžtina, kad šiuo metu galiojančiame Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra daugybė nuostatų, teismų sudarymo, teisėjų įgaliojimų trukmės bei kitus teismų funkcionavimo santykius reguliuojančių visiškai kitaip, negu šiuo metu galiojantis Teismų įstatymas, ir netgi akivaizdžiai kitaip, negu nustato Konstitucija. Antai pagal Teismų įstatymo 57 straipsnio 2 dalį (2003 m. sausio 28 d. redakcija) Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimų laikas yra iki jam sukaks 65 metai (bet gali būti pratęstas, kol jam sukaks 70 metų), o pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 17 straipsnio 6 dalį (1996 m. liepos 4 d. redakcija) – iki 70 metų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto 2 straipsnio 2 dalyje (1995 m. balandžio 18 d. redakcija) nustatyta, kad prie Aukščiausiojo Teismo veikia Generalinė prokuratūra, nors pagal Konstitucijos 118 straipsnio 4 dalį Generalinė prokuratūra yra atskirta nuo Aukščiausiojo Teismo (kaip ir visa prokuratūros sistema yra atskirta nuo teismų sistemos). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra ir kitų nuostatų, kurios tam tikrus santykius reguliuoja visiškai kitaip, nei Konstitucija ir Teismų įstatymas (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). Ir nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) preambulėje, kaip minėta, yra nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas reguliuoja Aukščiausiojo Teismo veiklą, kurios nereglamentuoja galiojantys įstatymai, toks teisinis reguliavimas, kai Teismų įstatymas (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), t. y. du įstatymai, nustato ir tokį pat, ir visiškai skirtingą tų pačių santykių teisinį reguliavimą, liudija, kad minėtų santykių teisinis reguliavimas yra apleistas ir nesuderinamas su konstituciniu teisinės valstybės principu, pagal kurį *inter alia* reikalaujama, kad teisinis reguliavimas būtų aiškus, neprieštaringas, kad viena teisės norma ar nuostata nepaneigtų kitos. Toks teisinis reguliavimas, kai Teismų įstatymas (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) ir įstatymu priimtas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nustato ir tokį pat, ir visiškai skirtingą tų pačių santykių teisinį reguliavimą, su konstituciniu teisinės valstybės principu nesiderina dar ir dėl to, kad, Konstituciniam Teismui pripažinus kuriuos nors Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) straipsnius (jų dalis) prieštaraujančiais Konstitucijai, t. y. eliminavus atitinkamas nuostatas iš Lietuvos teisės sistemos, iš karto imamos taikyti analogiškos arba, priešingai, visiškai kitokios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatos, reguliuojančios tuos pačius santykius, nes, kaip minėta, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statuto preambulėje nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas reguliuoja Aukščiausiojo Teismo veiklą, kurios nereglamentuoja galiojantys įstatymai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute (1995 m. balandžio 18 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nustatytas teisinis reguliavimas, išskyrus tas jo nuostatas, kurios yra susijusios su pareiškėjų ginčijamomis Teismų įstatymo nuostatomis, nėra tyrimo dalykas šioje konstitucinės justicijos byloje, tačiau negalima neatkreipti dėmesio, kad toks Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas, koks galioja šiuo metu, t. y. teisės aktas, kuriame reguliuojami Aukščiausiojo Teismo sudarymo, jo kompetencijos, teisėjų statuso, socialinių garantijų ir kiti panašaus pobūdžio santykiai, juo labiau apibrėžiama Generalinės prokuratūros vieta valstybės institucijų sistemoje, nors ir yra priimtas Seimo išleistu įstatymu, pagal Konstituciją apskritai yra negalimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statute, jeigu toks teisės aktas ir toliau būtų numatytas Teismų įstatyme, negali būti jokių nuostatų, išskyrus reglamentinio pobūdžio nuostatas, kurios reguliuotų Aukščiausiojo Teismo vidaus darbo organizavimo santykius, juo labiau negali būti jokių nuostatų, kurios konkuruotų su Konstitucija.

Be to, tokį reglamentinio pobūdžio teisės aktą turėtų tvirtinti ne įstatymų leidėjas, o pats Aukščiausiasis Teismas, kuris tai darydamas privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* šiame

Konstitucinio Teismo nutarime bei kituose Konstitucinio Teismo aktuose suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos.

III

Dėl Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Teismų įstatymo 57 straipsnyje (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nustatyta:

„1. Asmuo į apylinkės teismo teisėjo pareigas pirmą kartą skiriamas penkeriems metams siekiant įvertinti, ar jis tinka dirbti teisėju. Skirti asmenį į teisėjo pareigas penkeriems metams galima tik vieną kartą. Pakartotiniu nelaikomas asmens skyrimas antrą kartą į apylinkės teismo teisėjo pareigas penkeriems metams, jeigu pirmą kartą paskirtas apylinkės teismo teisėjas įgaliojimus vykdė trumpiau negu penkerius metus. Pasibaigus penkerių metų terminui, Respublikos Prezidentas tokį asmenį apylinkės teismo teisėju be egzamino ir atrankos gali skirti iki to laiko, kai jam sukaks 65 metai.

2. Kitų teismų teisėjai iš karto skiriami iki to laiko, kai jiems sukaks 65 metai.

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus jį paskyrusi institucija gali pratęsti tol, kol jam sukaks 70 metų. Tokiais atvejais teisėjas, pageidaujantis, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, kreipiasi į Respublikos Prezidentą. Dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka.

4. Kol nesuėję šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatyti terminai, teisėjo įgaliojimai gali būti nutraukti tik Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir šiame įstatyme numatytais teisėjo atleidimo ar pašalinimo iš pareigų atvejais.

5. Jeigu bylos nagrinėjimo metu pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas, jo įgaliojimai pratęsiami tol, kol byla bus baigta nagrinėti arba jos nagrinėjimas bus atidėtas.“

2. Sprendžiant, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai, visų pirma būtina nustatyti, ar šioje dalyje įtvirtintas teisėjo įgaliojimų pratęsimo institutas dera su *inter alia* Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo nepriklausomumo principu, ar šis institutas nesudaro prielaidų kaip nors, tegul ir netiesiogiai, daryti įtakos teisingumo vykdymui ir šitaip pažeisti teisėjo nepriklausomumo principo.

3. Viena iš teisėjo nepriklausomumo, įtvirtinto Konstitucijoje, garantijų yra jo įgaliojimų trukmės garantija (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d. nutarimai). Tik nepriklausomas teismas, taigi tik toks, kurio teisėjams garantuojamas jų įgaliojimų trukmės neliečiamumas, gali būti laikomas vykdančiu teisingumą taip, kaip reikalauja Konstitucija. Teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumo garantija yra svarbi dar ir dėl to, kad teisėjas, kad ir kokios politinės jėgos būtų valdžioje, turi išlikti nepriklausomas ir nesitaikyti prie galimos politinių jėgų kaitos. Atvejai, kada teisėjas gali būti atleistas iš pareigų, ir atleidimo pagrindai yra įtvirtinti Konstitucijos 115 straipsnyje (taip pat Konstitucijos 74 ir 116 straipsniuose, numatančiuose galimybę aukštuosius teisėjus pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka). Pabrėžtina, kad šis teisėjo atleidimo pagrindų sąrašas yra išsamus (baigtinis), jis negali būti pakeistas ar papildytas įstatymu.

4. Vienas iš Konstitucijoje įtvirtintų atvejų, kada teisėjas yra atleidžiamas iš pareigų, ir vienas iš teisėjo atleidimo pagrindų yra tai, kad pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas arba teisėjas sulaukia įstatyme nustatyto pensinio amžiaus (Konstitucijos 115 straipsnio 2 punktas).

5. Teisėjų įgaliojimų laikas yra nustatytas Teismų įstatymo 57 straipsnyje: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjai skiriami iki to laiko, kai jiems sukaks

65 metai (2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija)); asmuo, kuris buvo pirmą kartą paskirtas apylinkės teismo teisėju, pasibaigus penkerių metų terminui gali būti paskirtas apylinkės teismo teisėju iki to laiko, kai jam sukaks 65 metai (1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija)).

6. Pažymėtina, jog Konstitucijoje įtvirtintas teisėjo nepriklausomumo principas suponuoja tik tokių teisėjų įgaliojimų trukmės įstatyminių reguliavimą, kad skiriant teisėją jam būtų žinoma, kokia yra jo įgaliojimų trukmė (iki įstatyme nustatyto laiko arba kol sulauks įstatyme nustatyto pensinio amžiaus). Taigi teisėjo įgaliojimų trukmė negali priklausyti nuo jį paskyrusių valstybės valdžios institucijų būsimų sprendimų, grindžiamų laisva nuožiūra.

Toks teisinis reguliavimas, kai yra numatyta galimybė pratęsti teisėjų įgaliojimus pasibaigus jų laikui (nesvarbu, kuriam laikui yra pratęsiami teisėjo įgaliojimai ir kokios grandies teismo teisėjui jie yra pratęsiami), gali sudaryti prielaidas kitiems asmenims bandyti daryti teisėjui tiesioginę ar netiesioginę įtaką, idant jis, siekdamas, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, priimtų tam tikrus sprendimus savo nagrinėjamose bylose; toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip galintis teikti paskatą teisėjui bylas nagrinėti ir sprendimus jose priimti ne tik vadovaujantis įstatymu, kaip reikalauja Konstitucija (109 straipsnio 3 dalis), bet ir paisant to, kaip jo nagrinėjamose bylose priimti sprendimai atsilieps galimybei ateityje pratęsti jo įgaliojimus. Kitaip tariant, toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas teisėjui savo nagrinėjamose bylose priimti tokius sprendimus, kurie atitiks ne paties teisėjo, bet kurių nors kitų asmenų teisingumo sampratą.

Taigi toks teisinis reguliavimas, kai yra numatyta galimybė pratęsti teisėjų įgaliojimus pasibaigus jų laikui, išskyrus pačios Konstitucijos leidžiamas išimtis, yra nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo ir teismų nepriklausomumo principu, su Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią teisėjai ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi, ir šio straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo, su konstituciniu teisinės valstybės principu.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad: Konstitucija iš esmės neužkerta kelio tokiam įstatymu nustatomam teisiniam reguliavimui, kai teisėjas, nors pasibaigė jo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus, dar kurį laiką gali eiti šias pareigas tol, kol bus baigtos nagrinėti tam tikros bylos (jose bus priimti baigiamieji sprendimai), kurios nebuvo baigtos nagrinėti tuo metu (tą dieną), kai pasibaigė to teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus; toks išimtinis teisinis reguliavimas būtų konstituciškai pateisinamas dėl to, kad priešingu atveju, t. y. nenustačius tokio teisinio reguliavimo, sulėtėtų atitinkamų bylų sprendimas – teisingumo vykdymas ir taip galėtų būti sudarytos prielaidos pakenkti asmenų teisėms ir teisėtiems interesams, pažeistos tam tikros konstitucinės vertybės; kiekvienu atveju dėl tokio tik išimtiniais atvejais leistino teisėjo įgaliojimų pratęsimo turi būti išleistas atitinkamas teisės aktas – Respublikos Prezidento dekretas arba (jeigu pratęsiami Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimai) Seimo nutarimas; kiekvienu tokiu atveju būtinas Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimas dėl įgaliojimų pratęsimo; toks minėtos specialios teisėjų institucijos patarimas pratęsti teisėjo įgaliojimus kartu reiškia ir jos patarimą atleisti teisėją, kai tik įvyks atitinkamas teisinis faktas – bus baigtos nagrinėti atitinkamos bylos; teisėjo įgaliojimai turi būti nustatyta tvarka nutraukti, kai tik įvyksta atitinkamas teisinis faktas, su kuriuo siejamas teisėjo įgaliojimų pratęsimas, – baigiamos nagrinėti atitinkamos bylos; įvykus šiam teisiniui faktui, su kuriuo siejamas teisėjo įgaliojimų pratęsimas, dėl teisėjo atleidimo pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukus įstatyme nustatyto pensinio amžiaus į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją Respublikos Prezidentui dar kartą kreiptis nebereikia (nes atitinkamas patarimas jau yra gautas).

7. Paminėtina ir tai, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 5 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta, kad jeigu bylos nagrinėjimo metu pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas, jo įgaliojimai pratęsiami tol, kol byla bus baigta nagrinėti arba jos nagrinėjimas bus atidėtas. Atsižvelgiant į tai, kad tokiu išimtiniu teisiniu reguliavimu siekiama sudaryti prielaidas nesulėtinti

atitinkamų bylų sprendimo – teisingumo vykdymo ir nesudaryti prielaidų pakenkti asmenų teisėms ir teisėtiems interesams, nepažeisti kitų konstitucinių vertybių, minėta Teismų įstatymo 57 straipsnio 5 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nuostata vertintina kaip konstituciškai pateisinama.

8. Minėta, kad pagal Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalį (2003 m. sausio 28 d. redakcija) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimai gali būti pratęsti tol, kol jam sukaks 70 metų; nurodytų teismų teisėjo įgaliojimus gali pratęsti teisėją paskyrusi institucija; teisėjas, pageidaujantis, kad jo įgaliojimai būtų pratęsti, kreipiasi į Respublikos Prezidentą, o dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama Teismų įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka.

9. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad toks teisinis reguliavimas, kai yra numatyta galimybė pratęsti teisėjo įgaliojimus pasibaigus jų laikui, išskyrus pačios Konstitucijos leidžiamas išimtis, yra nesuderinamas su Konstitucijoje įtvirtintu teisėjo ir teismų nepriklausomumo principu, su Konstitucijos 109 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią teisėjai ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi, ir šio straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad teisėjai, nagrinėdami bylas, klauso tik įstatymo, su konstituciniu teisinės valstybės principu.

10. Tai konstatavus, darytina išvada, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija), kurioje yra nustatyta galimybė pratęsti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11. Konstatavęs, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje toliau netirs, ar Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) neprieštarauja pareiškėjų – Seimo narių grupės (pateikusios 2004 m. vasario 19 d. prašymą) ir (arba) Lietuvos apeliacinio teismo nurodytoms Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 112 straipsnio 5 daliai.

IV

Dėl Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnio atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 57 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 28 d. redakcija) nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija).

1. Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretu Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui (1 straipsnis); šis Respublikos Prezidento dekretas įsigaliojo 2003 m. vasario 12 d. (2 straipsnis).

2. Iš Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtos civilinės bylos, kurioje buvo priimta nutartis su prašymu Konstituciniam Teismui ištirti, ar *inter alia* Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekretas Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“, kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui, neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 1 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai, 57 straipsnio 3 dalies nuostatai, kad dėl įgaliojimų pratęsimo sprendžiama šiame įstatyme

nustatyta atitinkamo teismo teisėjo skyrimo tvarka, 70 straipsnio 2 daliai, medžiagos matyti, kad:

- Respublikos Prezidentas 1993 m. lapkričio 3 d. dekretu Nr. 160 „Dėl apylinkių teismų teisėjų paskyrimo“ paskyrė Jurgį Tautkevičių Šakių rajono apylinkės teismo teisėju;

- Respublikos Prezidentas 1998 m. spalio 28 d. dekretu Nr. 217 „Dėl apylinkės teismų teisėjų skyrimo iki 65 metų amžiaus“ paskyrė Jurgį Tautkevičių apylinkės teismo teisėju iki 65 metų amžiaus;

- Respublikos Prezidentas 1999 m. balandžio 28 d. dekretu Nr. 412 „Dėl apygardos teismo teisėjo skyrimo“ paskyrė Jurgį Tautkevičių Panevėžio apygardos teismo teisėju;

- Jurgis Tautkevičius 2002 m. rugpjūčio 14 d. prašymu kreipėsi į Nacionalinę teismų administraciją prašydamas tarpininkauti, kad jo teisėjo įgaliojimai būtų pratęsti iki bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002 (J. Tautkevičiaus 2002 m. rugpjūčio 14 d. raštas Nr. 3721-01-14);

- Panevėžio apygardos teismas Nacionalinei teismų administracijai taip pat pateikė prašymą tarpininkauti, kad Jurgio Tautkevičiaus teisėjo įgaliojimai būtų pratęsti iki bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002 (Panevėžio apygardos teismo pirmininko raštas Nr. 3646-01-14 (rašto data nenurodyta); Nacionalinėje teismų administracijoje prašymas gautas 2002 m. rugpjūčio 19 d.);

- Teismų taryba 2002 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 27 „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui pratęsti apygardos teismo teisėjo įgaliojimus“ patarė Respublikos Prezidentui pratęsti Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimus iki bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002;

- 2002 m. rugsėjo 8 d. teisėjui Jurgiui Tautkevičiui sukako 65 metai;

- atsižvelgdamas į Teismų tarybos patarimą, Respublikos Prezidentas 2002 m. rugsėjo 27 d. dekretu Nr. 1918 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“ pratęsė Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimus iki kol bus baigtos nagrinėti minėtos baudžiamosios bylos;

- tebegaliojant Respublikos Prezidento 2002 m. rugsėjo 27 d. dekretui Nr. 1918 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, kuriuo Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimai buvo pratęsti iki kol bus baigtos nagrinėti minėtos baudžiamosios bylos, Seimas 2003 m. sausio 28 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 57 straipsnio pakeitimo įstatymą (įsigaliojusį 2003 m. sausio 31 d.), kurio 1 straipsniu buvo pakeista ir nauja redakcija išdėstyta šio straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija); buvo nustatyta, kad teisėjo įgaliojimai gali būti pratęsti ir apygardų teismų bei apygardų administracinių teismų teisėjams;

- Panevėžio apygardos teismo pirmininkas 2003 m. vasario 5 d. raštu Respublikos Prezidentą informavo, kad teisėjas J. Tautkevičius baigė nagrinėti baudžiamąsias bylas Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002, ir prašė nuo 2003 m. vasario 12 d. atleisti Jurgį Tautkevičių iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui (Panevėžio apygardos teismo pirmininko 2003 m. vasario 5 d. raštas Nr. SD-639);

- Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjas Jurgis Tautkevičius 2003 m. vasario 5 d. Respublikos Prezidentui pateikė prašymą pratęsti jo teisėjo įgaliojimus iki jam sukaks 70 metų (J. Tautkevičiaus 2003 m. vasario 5 d. prašymas, pateiktas faksu; Nacionalinėje teismų administracijoje prašymas gautas 2003 m. vasario 7 d.);

- Respublikos Prezidentas 2003 m. vasario 10 d. dekretu Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ atleido Jurgį Tautkevičių iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus jo įgaliojimų laikui.

3. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad toks teisinis reguliavimas, kai yra numatyta galimybė pratęsti teisėjo įgaliojimus pasibaigus jų laikui, išskyrus pačios Konstitucijos leidžiamas išimtis, yra nesuderinamas su Konstitucija ir kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai,

konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstatuota ir tai, kad: Konstitucija iš esmės neužkerta kelio tokiam įstatymu nustatomam teisiniui reguliavimui, kai teisėjas, nors pasibaigė jo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus, dar kurį laiką gali eiti šias pareigas tol, kol bus baigtos nagrinėti tam tikros bylos (jose bus priimti baigiamieji sprendimai), kurios nebuvo baigtos nagrinėti tuo metu (tą dieną), kai pasibaigė to teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus; toks išimtinis teisinis reguliavimas būtų konstituciškai pateisinamas dėl to, kad priešingu atveju, t. y. nenustačius tokio teisinio reguliavimo, sulėtėtų atitinkamų bylų sprendimas – teisingumo vykdymas ir taip galėtų būti sudarytos prielaidos pakenkti asmenų teisėms ir teisėtiems interesams, pažeistos tam tikros konstitucinės vertybės; kiekvienu atveju dėl tokio tik išimtiniais atvejais leistino teisėjo įgaliojimų pratęsimo turi būti išleistas atitinkamas teisės aktas – Respublikos Prezidento dekretas arba (jeigu pratęsimi Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimai) Seimo nutarimas; kiekvienu tokiu atveju būtinas Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos patarimas dėl įgaliojimų pratęsimo; toks minėtos specialios teisėjų institucijos patarimas pratęsti teisėjo įgaliojimus kartu reiškia ir jos patarimą atleisti teisėją, kai tik įvyks atitinkamas teisinis faktas – bus baigtos nagrinėti atitinkamos bylos; teisėjo įgaliojimai turi būti nustatyta tvarka nutraukti, kai tik įvyksta atitinkamas teisinis faktas, su kuriuo siejamas teisėjo įgaliojimų pratęsimas, – baigiamos nagrinėti atitinkamos bylos; įvykus šiam teisiniui faktui, dėl teisėjo atleidimo pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukus įstatyme nustatyto pensinio amžiaus į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją Respublikos Prezidentui dar kartą kreiptis nebereikia (nes atitinkamas patarimas jau yra gautas).

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota ir tai, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija), kurioje yra nustatyta galimybė pratęsti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjo, apygardos teismo ir apygardos administracinio teismo teisėjo, sulaukusio 65 metų, įgaliojimus tol, kol jam sukaks 70 metų, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad Teismų įstatymo 70 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Konstatavus, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) ir 70 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijai, ir atsižvelgus į pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje civilinėje byloje nustatytas aplinkybes (*inter alia* į tai, kad Teismų taryba 2002 m. rugsėjo 6 d. nutarimu Nr. 27 „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui pratęsti apygardos teismo teisėjo įgaliojimus“ patarė Respublikos Prezidentui Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo Jurgio Tautkevičiaus įgaliojimus pratęsti iki bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002) konstatuotina:

– Respublikos Prezidentas buvo gavęs Teismų tarybos patarimą, kad Jurgis Tautkevičius būtų atleistas iš pareigų, kai bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002 (nes, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos, kuri pagal Teismų įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) yra Teismų taryba, patarimas pratęsti teisėjo, kurio įgaliojimų laikas pasibaigė arba kuris sulaukė įstatyme nustatyto pensinio amžiaus, įgaliojimus tol, kol bus baigtos nagrinėti atitinkamos bylos, kartu reiškia ir jos patarimą atleisti teisėją, kai tik įvyks atitinkamas teisinis faktas – tos bylos bus baigtos nagrinėti);

– tolesnis tyrimas, ar ginčijamas Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnis neprieštarauja Teismų įstatymo 57

straipsnio 3 daliai (2003 m. sausio 28 d. redakcija) ir 70 straipsnio 2 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurios pačios prieštarauja Konstitucijai, konstitucinės justicijos požiūriu yra beprasmis; jeigu toks tyrimas būtų tęsiamas, būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė, nes būtų daroma iš esmės klaidinga, Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą paneigianti prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą; šioje bylos dalyje nebeliko tyrimo dalyko, todėl ši bylos dalis (teiseną joje) nutraukina;

– kartu nutraukina ir bylos dalis (teiseną joje) dėl Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnio atitikties Teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad teisėją skirti, perkelti, atleisti ar pašalinti iš pareigų galima tik Konstitucijoje ir šiame įstatyme nustatytais pagrindais ir tvarka;

– kadangi toks teisinis reguliavimas, kai yra numatyta galimybė pratęsti teisėjo įgaliojimus pasibaigus jų laikui, yra nesuderinamas su Konstitucija (atsižvelgiant *inter alia* į tai, kad Respublikos Prezidentas buvo gavęs Teismų tarybos patarimą Jurgį Tautkevičių atleisti iš pareigų, kai bus baigtos nagrinėti baudžiamosios bylos Nr. 1-70-07/2002, Nr. 1-72-08/2002 ir Nr. 1-75-07/2002), Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnis (kuriuo Jurgis Tautkevičius buvo atleistas iš Panevėžio apygardos teismo teisėjo pareigų pasibaigus įgaliojimų laikui) negali prieštarauti Konstitucijai, *inter alia* pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo nurodytiems Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ 1 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

V

Dėl Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 2 daliai, 114 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Teismų įstatymo 128 straipsnyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nustatyta:

„1. Teismų materialinį techninį aprūpinimą pagal patvirtintas išlaidų sąmatas organizuoja ir užtikrina teismų pirmininkai. Aprūpinimą centralizuotai teismų ir Nacionalinės teismų administracijos poreikiams įsigyjamomis prekėmis ir paslaugomis organizuoja ir užtikrina Nacionalinė teismų administracija.

2. Valstybės investicijų programų projektus aprobuoja Teismų taryba, o valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija.

3. Teismai informacinį bei organizacinį savo veiklos aprūpinimą atlieka savarankiškai.

4. Pastatai ir kitas turtas, kuriuo naudojasi teismai ir Nacionalinė teismų administracija, yra valstybės nuosavybė. Teismai ir Nacionalinė teismų administracija šį turtą valdo, juo naudojasi bei disponuoja turto patikėjimo teise. Teismams ir Nacionalinei teismų administracijai perduotas turtas negali būti paimtas be Teismų tarybos sutikimo.

5. Atskirais atvejais teismai savo funkcijoms atlikti reikalingas patalpas gali nuomotis.“

2. Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) susideda iš dviejų nuostatų: 1) valstybės investicijų programų projektus aprobuoja Teismų taryba; 2) valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija.

Taigi Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra įtvirtinti dviejų institucijų – Teismų tarybos ir Teisingumo ministerijos – įgaliojimai valstybės investicijų

programų atžvilgiu.

Minėtos Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nuostatos yra tarpusavyje susijusios. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareiškėjas – Seimo narių grupė Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitiktimi Konstitucijai suabejojo būtent šioje dalyje nurodytų dviejų institucijų – Teismų tarybos ir Teisingumo ministerijos – įgaliojimų santykio valstybės investicijų programų atžvilgiu aspektu.

3. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime yra konstatuota, kad Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat kad pagal Konstituciją tokia Teismų taryba negali turėti ir vykdyti tokių įgaliojimų, kuriuos gali turėti tik teisminės valdžios savivaldos institucija, sudaryta vien iš teisėjų; pagal Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija) sudaryta Teismų taryba negali turėti ir vykdyti visų arba tam tikros dalies įgaliojimų, nustatytų šio įstatymo 120 straipsnio 15 punkte (2003 m. sausio 21 d. redakcija), pagal kurią Teismų taryba svarsto ir aprobuoja pasiūlymus dėl teismų investicinių programų projektų ir pasiūlymus dėl apylinkių teismų, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų biudžetų projektų ir pateikia juos Vyriausybei, 127 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), pagal kurią asignavimų valdytojai – teismai pasiūlymus dėl savo biudžetų projektų pateikia svarstyti Teismų tarybai, o ši juos pateikia svarstyti Vyriausybei, taip pat 128 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija), pagal kurią Teismų taryba aprobuoja valstybės investicijų programų projektus (o valstybės investicijų programas valdo Teisingumo ministerija).

4. Tai konstatavus, konstatuotina ir tai, kad šioje konstitucinės justicijos byloje neliko pagrindo tirti, koks yra Teismų įstatymo 128 straipsnio 2 dalyje (2002 m. sausio 24 d. redakcija) nurodytų dviejų institucijų – Teismų tarybos ir Teisingumo ministerijos – įgaliojimų santykis valstybės investicijų programų atžvilgiu. To neištyrus, nėra galimybės tirti, ar Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija) 128 straipsnio 2 dalis neprieštarauja Konstitucijai, nes byloje nebeliko tyrimo dalyko. Ši bylos dalis (teisena joje) nutraukтина.

5. Kartu pažymėtina, kad, kaip savo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teismų nepriklausomumo principas apima ir teismų finansavimo nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios; finansinį teismų nepriklausomumą užtikrina toks teisinis reguliavimas, kai lėšos teismų sistemai ir kiekvienam teismui yra skiriamos įstatymu patvirtintame valstybės biudžete; valstybės biudžete turi būti nustatoma, kiek lėšų skiriama kiekvienam teismui, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos vykdyti teisingumą.

Valstybės investicijų programos – vienas iš teismų finansavimo šaltinių. Įstatymų leidejas, reguliuodamas teismams numatytų valstybės investicijų programų projektų rengimą, pateikimą Vyriausybei, asignavimų valstybės investicijų programoms skyrimą, perskirstymą, kitus su teismams numatytomis valstybės investicijų programomis susijusius santykius, turi tam tikrą diskreciją. Tačiau tai darydamas įstatymų leidejas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad kokia nors valstybės valdymo institucija turėtų įgaliojimus sudaryti tokių valstybės investicijų programų projektus ir teikti juos Vyriausybei, jų neaprovavus (t. y. jiems nepritarus) įstatyme numatytai teisminės valdžios savivaldos institucijai, tokio teisinio reguliavimo, kad kuri nors valstybės valdymo institucija be tokio išankstinio aprobavimo turėtų teisę teikti pasiūlymus Vyriausybei dėl asignavimų skyrimo teismams numatytoms valstybės investicijų programoms po to, kai Seimas valstybės biudžete numato lėšas tokioms programoms, taip pat tokio teisinio reguliavimo, kad kokia nors valstybės valdymo institucija be minėto išankstinio aprobavimo turėtų teisę teikti pasiūlymus Vyriausybei dėl paskirtų asignavimų teismams numatytoms valstybės investicijų programoms perskirstymo.

1. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

2. Tai, kad šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, yra pripažinta prieštaraujančia Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, konstituciniam valdžių padalijimo principui, jokių būdu nereikia, kad Teismų tarybos, sudarytos pagal minėtus Teismų įstatymo straipsnius (jų dalis), priimti sprendimai patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų ar kurie nors kiti tokios Teismų tarybos sprendimai gali būti kvestionuojami vien šiais pagrindais.

3. Tai, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime išaiškinta, jog pagal Konstituciją jos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos nariais *ex officio* gali būti tik labai nedaug teisėjų, taip pat nereikia, kad vien šiuo pagrindu galima kvestionuoti Teismų tarybos, sudarytos pagal Teismų įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), priimtus sprendimus patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų ar kuriuos nors kitus tokios Teismų tarybos sprendimus, taip pat kad vien šiuo pagrindu galima kvestionuoti pagal dar ankstesnės redakcijos Teismų įstatymą sudarytos Teisėjų tarybos priimtus sprendimus.

4. Pažymėtina, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjai, skyrių pirmininkai, šio teismo pirmininkas buvo paskirti laikantis tuo metu galiojusio Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) nuostatų ir (arba) dar ankstesnės redakcijos Teismų įstatymo nuostatų, kurios iki šio Konstitucinio Teismo nutarimo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdžių salėje nereikalavo, kad skiriant Aukščiausiojo Teismo teisėjus, skyrių pirmininkus, šio teismo pirmininką, taip pat atleidžiant juos iš pareigų Respublikos Prezidentui patartų Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija.

Tai, kad šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu Teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 79 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 81 straipsnio 3, 7 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 90 straipsnio 3, 7 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio 3, 4 punktai (2002 m. sausio 24 d. redakcija) yra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, jokių būdu nereikia, kad vien šiais pagrindais gali būti kvestionuojami Aukščiausiojo Teismo teisėjų ir skyrių pirmininkų, šio teismo pirmininko, paskirtų galiojant dar ankstesnės redakcijos Teismų įstatymui, įgaliojimai, kad šie įgaliojimai gali vien minėtais pagrindais nutrūkti ar būti nutraukti.

5. Čia išdėstytos nuostatos dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų, skyrių pirmininkų, šio teismo pirmininko įgaliojimų nekvestionavimo *mutatis mutandis* taikytinos ir kitų Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, skyrių pirmininkų, šių teismų pirmininkų įgaliojimams.

6. Tai, kad Teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija) šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu yra pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai, jokių būdu nereikia, kad Aukščiausiojo Teismo, Apeliacinio teismo, apygardų teismų, Vyriausiojo administracinio teismo, apygardų administracinių teismų teisėjų įgaliojimai, kurie buvo pratęsti pagal tuo metu galiojusį Teismų įstatymą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), gali būti vien šiuo pagrindu kvestionuojami, kad šie įgaliojimai gali vien minėtu pagrindu nutrūkti ar būti nutraukti.

VII

1. Minėta, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar

jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

2. Oficialiai paskelbus šį Konstitucinio Teismo nutarimą, nuo jo oficialaus paskelbimo dienos Teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) straipsniai (jų dalys), kurie šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu yra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, negalės būti taikomi.

Taigi susidaro tam tikras teisinio reguliavimo, susijusio *inter alia* su Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos funkcionavimu (įgaliojimų vykdymu), vakuumas. Nelikus Teismų įstatyme (2002 m. sausio 24 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvusio teisinio reguliavimo, kai šiame įstatyme nurodyta Teismų taryba galėjo patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų, susidaro tokia situacija, kad Respublikos Prezidentas negali vykdyti jam Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte ir 112 straipsnyje nustatytų įgaliojimų, susijusių su teisėjų korpuso formavimu, nes, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, tol, kol nėra gautas minėtos specialios teisėjų institucijos patarimas, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų. Savo konstitucinių įgaliojimų formuojant teisėjų korpusą negalės vykdyti ir Seimas.

3. Akivaizdu, kad tokia situacija galima tik labai trumpą laiką, nes kitaip gali būti sutrikdytas Konstitucijoje nustatytas teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo, atleidimo iš pareigų procesas. Kad to būtų išvengta, įstatymų leidėjui kyla pareiga nedelsiant užpildyti susidariusį teisinio reguliavimo vakuumą.

Minėtas teisinio reguliavimo vakuumas gali būti visiškai likviduotas tik Seimui padarius atitinkamus Teismų įstatymo pakeitimus ir (arba) papildymus, paisant Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinės sampratos, kitų Konstitucijos nuostatų (*inter alia* atsižvelgiant į šiame Konstitucinio Teismo nutarime, kituose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktą jų aiškinimą). Jeigu tam prireiktų daugiau laiko, Seimui kyla pareiga įstatymu nustatyti laikiną teisinį reguliavimą, kuriuo remiantis, atsižvelgiant į šiame Konstitucinio Teismo nutarime pateiktą Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos konstitucinio statuso, įgaliojimų bei sudarymo tvarkos sampratą, kitas Konstitucijos nuostatas, būtų sudaryta laikina minėta speciali teisėjų institucija. Ji turėtų turėti įgaliojimus patarti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų tol, kol įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į šiame Konstitucinio Teismo nutarime pateiktą minėtos specialios teisėjų institucijos konstitucinio statuso, įgaliojimų bei sudarymo tvarkos sampratą, kitas Konstitucijos nuostatas, šiuos santykius reglamentuos pataisytame Teismų įstatyme.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, 80 straipsnio 2 dalimi,

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

n u t a r i a :

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 56 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 3 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [17-700](#)), 4, 5, 6 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 57 straipsnio 3 dalis (2003 m. sausio 28 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [12-440](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 63 straipsnio 4 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 70 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 71 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 72 straipsnio 2, 3 dalys (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 73 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 74 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl apylinkės teismo, apygardos teismo, apygardos administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo, skyriaus pirmininko skyrimo, 75 straipsnio 1 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Teismų taryba pataria Respublikos Prezidentui dėl Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo skyrimo, 76 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [17-700](#)), 77 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 78 straipsnio 2 dalis (2003 m. sausio 21 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [17-700](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 79 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 81 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 81 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

8. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 3 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 7 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

10. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad į Teismų tarybą įeina ne tik teisėjai, bet ir kiti asmenys, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 112 straipsnio 5 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 5 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) nuostata „Teismų tarybos pirmininku pagal pareigas yra Aukščiausiojo Teismo pirmininkas“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

12. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 120 straipsnio 3, 4 punktai (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

13. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo statutas“

11 straipsnio 3 dalies 13 punktą (1996 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1996, Nr. [67-1601](#)), 17 straipsnio 1, 3 dalys (1995 m. balandžio 18 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. [36-887](#)), 4 dalis (1996 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1996, Nr. [67-1601](#)), 18 straipsnio 3 dalis (1995 m. balandžio 18 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. [36-887](#)) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 84 straipsnio 11 punktui, 112 straipsnio 5 daliai, konstituciniam valdžių padalijimo principui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ (Žin., 2003, Nr. [16-656](#)) 1 straipsnis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

15. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)) 128 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

16. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 10 d. dekreto Nr. 2048 „Dėl apygardos teismo teisėjo atleidimo“ (Žin., 2003, Nr. [16-656](#)) 1 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 45 straipsnio 1 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)), 57 straipsnio 3 daliai (2003 m. sausio 28 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [12-440](#)), 70 straipsnio 2 daliai (2002 m. sausio 24 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. [17-649](#)).

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius
Toma Birmontienė
Egidijus Kūris
Kęstutis Lapinskas
Zenonas Namavičius
Ramutė Ruškytė
Vytautas Sinkevičius
Stasys Stačiokas
Romualdas Kęstutis Urbaitis
